

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství

Estetika odívání, šaty a člověk

Aesthetics of clothing, outfit and human

Bakalářská práce

Autor práce: Jindřiška Kostková

Obor: Vychovatelství

Forma studia: Kombinované studium

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Jan ŠMÍD, Ph.D.

Praha 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Jana Šmída, Ph.D. V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu.

.....

.....

**Ráda bych poděkovala PhDr. Janu Šmídovi, Ph.D. svému
vedoucímu bakalářské práce, za cenné rady a ochotu pomoci.**

Obsah

1 Úvod.....	9
2 Problematika odívání v dějinné retrospektivě.....	11
2.1 Pravěké jeskyně.....	11
2.2 Starověk (3000 př.n.l. – 5. století n.l.)	13
2.2.1 Ženský oděv	13
2.2.2 Mužský oděv	13
2.3 Raný středověk (5. – 11. stol.)	14
2.3.1 Ženský oděv	15
2.3.2 Mužský oděv	15
2.4 Románská doba (9. – 12. stol.).....	15
2.4.1 Ženský oděv	15
2.4.2 Mužský oděv	16
2.5 Gotická doba (13. – 15. stol.).....	16
2.5.1 Ženský oděv	17
2.5.2 Mužský oděv	17
2.6. Renesance (15. –17. stol.).....	17
2.6.1. Německý renesanční oděv	18
2.6.1.1 Ženský oděv	18
2.6.1.2 Mužský oděv	18
2.6.2 Španělská móda.....	19
2.6.2.1 Ženský oděv	19
2.6.2.2 Mužský oděv	19
2.6.3 Italský renesanční oděv.....	19
2.6.3.1 Ženský oděv	20
2.6.3.2 Mužský oděv	20

2.7. Baroko (17. – 18. stol.).....	20
2.7.1 Ženský oděv	20
2.7.2 Mužský oděv	21
2.8 Rokoko (18. stol.).....	21
2.8.1. Ženský oděv	21
2.8.2 Mužský oděv	22
2.9 Klasicismus (1. pol. 19. stol.).....	22
2.9.1 Ženský oděv	22
2.9.2 Mužský oděv	22
2.10 Empír (1804 – pol. 19. století)	23
2.10.1 Ženský oděv	23
2.10.2 Mužský oděv	23
2.11 Biedermeier (dvacátá až čtyřicátá léta 19. století).....	23
2.11.1 Ženský oděv	24
2.11.2 Mužský oděv	24
2.12 Druhé Rokoko (1850-1870).....	24
2.12.1 Ženská móda	24
2.12.2 Mužská móda	25
2.13 Secese (přelom 19. a 20. století).....	25
2.13.1 Ženská móda	26
2.13.2 Mužský oděv	26
2.14 Přelom 19. a 20. století	27
2.16.1 Ženský oděv	27
2.16.2 Mužský oděv	27
3 Móda 20. století	28
3.1 Dvacátá léta 20. století.....	28

3.2	Třicátá léta 20. století	30
3.3	Čtyřicátá léta 20. století	31
3.4	Padesátá léta 20. století.....	33
3.5	Šedesátá léta 20. století.....	35
3.6	Sedmdesátá léta 20. století.....	37
3.7	80. léta 20. století	38
3.8	Konec 20. století.....	38
4	Styly ulice.....	39
4.1	Emo	39
4.2	Teddy Boys	40
4.3	Hip Hop	40
4.4	Skinheads	41
4.5	Gotické hnutí.....	41
4.6	Punk.....	41
4.6	Greaser.....	42
5	Shrnutí vývoje oděvů	43
6	Funkce oděvu.....	44
7	Využití ve výuce dětí 1. stupně základní školy.....	45
7.1	Navržení látky	46
7.2	Recyklovaná móda	46
7.3	Karnevalový kostým.....	47
7.4	Historické a moderní	47
7.5	Malování na tělo.....	47
7.6	Návštěva 1. stupně ZŠ a zhodnocení konkrétního projektu	48
7.7	Rozhovor s návrhářkou Klárou Nademlýnskou... ..	48
8	Závěr	50

Anotace

Práce se zabývá vývojem lidského odívání a tím, v jakých podobách existovalo v konkrétních etapách tohoto vývoje. Na základě poznatků o **dějích oblečení** se následně práce zamýšlí nad způsobem, jakým se v jednotlivých etapách styl oblékání proměňoval, a hledá v těchto proměnách určité pravidlo. Dochází ke zjištění, že některé **módní prvky** se znovu a znovu vracejí a znovuobjevují .

V další části práce se odкрývají různé druhy **funkcí oděvů**, od těch fyziologických funkcí až po biologické.

Závěrečná část se snaží poznatky a závěry z částí předchozích aplikovat na výuku **výtvarné výchovy** dětí prvního stupně základní školy a podívat se na **dějiny odívání** dětskýma očima. Cílem je pomocí těchto poznatků o **módních prvcích** tříbit **dětskou fantazii** a současně jim velkou část vědomostí o **dějích odívání** zábavnou formou zprostředkovat.

Klíčová slova

Dějiny odívání – módní prvky – doplňky – funkce oděvu – výtvarná výchova – dětská fantazie

Key words

History of clothing – fashion elements – dress accessories – art education – children's Fantasy

Annotation

The thesis deals with the development of human clothing and at the same time, it explores in what forms it existed in specific stages of this development. On the base of our knowledge of the history of clothing, the thesis examines the way how the style of clothing changed in various periods of time and it looks for some rule in these changes. It reveals that some elements of fashion appear again and again.

Next part of the thesis reveals different types of clothing – from the physiological to the biological clothes.

Final part of the thesis tries to apply the findings and conclusions from previous sections to the teachings of art to children of primary school and to look at the history of clothing through children's eyes. The aim is to nurture children's imagination through this knowledge of fashion elements and to give them the knowledge of clothing in an entertaining way.

1 Úvod

Jako téma bakalářské práce jsem si vybrala „Estetika odívání – šaty a člověk“. Oděv nebo obvykle řečeno šaty jsou tak motivující a zajímavé, že jsem se rozhodla tomuto tématu věnovat a prostudovat jednotlivá historická období až po současnost. Již písnička od Jaroslava Ježka, „Je to pravda odvěká, šaty dělají člověka“, nás utvrzuje, nebo vede k zamyšlení, zda jsou pro nás šaty tak důležité, a to jak po stránce praktické, tak po stránce estetické. Jak dalece módě podléháme? Řídíme se praktickými požadavky nebo módním trendem? Jak dalece jsme individuality, které si umí najít svůj styl?

Bakalářská práce se zaměří na průběh vývoje odívání od jeskyní až po nové alternativní trendy. Cílem práce bude vyvrátit či potvrdit, zda vývoj odívání je patrný i v 21. století. Objevují se určité **prvky**, nebo určité kusy oblečení napříč celým vývojem odívání?

První část se zaměří na jednotlivá oděvní specifika časových období, přičemž bude pro zobecnění zmíněn jen nejvýraznější a hlavní rys v oblékání daného období. Kromě toho je třeba zmínit, že si práce bude všimnout především oděvů vyšších vrstev (alespoň do 19. století), protože v těchto vrstvách byly posuny v módním vkusu nejvýraznější. Na základě naznačeného vývoje se zaměřím na souvztažnost odívání dnes a v minulosti. Druhá část se bude zabývat oděvem jako lidskou nezbytností, ochranou proti chladu, ochranou vojáků ve zbroji dané doby, společenskou potřebou a prostředkem sociální stratifikace. V předposlední části bude problematika odívání řešena pohledem dětí 1. stupně základní školy, kdy bude zábavnou formou představena nosná hypotéza práce, která bude v závěru zhodnocena.

Jako primární zdroj informací k této práci je využíváno dílo Ludmily Kybalové, která zmapovala **dějiny odívání** od starověku až po 20. století. Její knihy vyšly v rámci edice Lidových novin **Dějiny odívání** a spolu s dalšími tituly v této edici tvoří v českém prostředí momentálně nejvýznamnější přehled historie ošacení. Edice se nesnaží postihnout pouze různá dějinná období, ale také nejrůznější oblasti lidského života a pozornost věnuje také různým oděvním **doplňkům**. Jmenujme například práci

Dagmar Kutílkové zaměřenou na dějiny vojenského odívání od raného novověku po současnost, „Vojenské odívání od třicetileté války do počátku 20. století“, či práci Miroslavy Štýbrové nazvanou „Boty, boty, botičky“, která, jak název napovídá, se věnuje historickému vývoji obuvi. Kromě těchto přehledů vychází v Čechách řada regionálně zaměřených etnografických prací, všímajících si krajových specifik oblečení, či prací zaměřených úzce na konkrétní sociální skupinu obyvatel. Módě staroměstských měšťanů v 17. století se například věnovala ve své studii Eva Nachtmannová. **K dějinám odívání dětí**, jako specifické skupiny obyvatel, vznikly například práce Evy Uchalové „Malí lordi, námořníci a barbies“ a studie „Od panýrů k legínám.“

Čím blíže jdeme minulostí, tím více máme k dispozici literatury ke zpracování tohoto tématu. K informacím o módě současné navíc můžeme použít řadu odborných periodik, jak tištěných, tak v elektronické podobě.

1. Osmdesátá léta

2 Problematika odívání v dějinné retrospektivě

Společnost v historii prošla velkými změnami, které se odrazily v módě, jejíž vývoj v uplynulých stoletích prošel stádií velmi pestrými až převratnými. Móda by se dala zařadit mezi nejdražší obalové techniky a její změny jsou nejčastější, nejrychlejší a, proč to nepřipustit, i nejatraktivnější. Šaty, které jsme tolik milovaly a za které jsme zaplatily nehoráznou sumu, za čas ztrácí to magické kouzlo. Při pohledu do skříně se nestačíme divit: „Bože, to jsem vážně někdy nosila?“ Při delším pátrání zjistíme, že se vlastně tolik neliší od současného moderního trendu, že se módní styly v menších obměnách vrací zpět. Nemusíme staré šaty pohřbit, ale naopak jejich znovunarození může být zajímavější, než poslední modely z butiku.

V dnešní době se lidé neoblékají pouze z důvodů skrytí nahoty a ochrany proti chladu. Je to prostší, lidé se chtějí líbit. Funkce ryze praktická je druhořadá. Originalita, kreativita, líbivost, o to jde. Dnes neexistuje jeden či dva styly, podle kterých se lidé oblékají. Opak je pravdou. Máme šanci si vybrat a tím jak se oblékáme, dáváme o sobě mnoho informací svému okolí. Shrneme-li to, naším oděvem lze stejně jako ukázat na naši individualitu, tak se za něj skrýt, osobnost zamaskovat a potlačit.

Mnohdy móda působí absurdním dojmem, že i odpudivé, nehezké věci se stanou módními. Jeví se to, jako by nám móda chtěla ukázat svoji moc. A navzdory veškerým spekulacím ji nepochybně má. Právě to odpudivé oblečení, na které ze začátku s údivem zíráme, máme za čas na sobě. Je nám v něm dobře, určitým způsobem se jedná o napodobení nějakého daného vzoru či ideálu, který přijmeme. Tato síla ji začleňuje mezi důležité sociální a psychologické činitele se značným vlivem na člověka.

2.1 Pravěké jeskyně

První oděv, jak se dá tušit, vznikl kdesi dávno v pravěkých jeskyních, což nám svými vykopávkami archeologové potvrdili. Tady vznikl první kabát, či kožíšek, či jak to nazvat. Určitě to nebyl poslední model, ale kus hrubé kůže, kterou na sebe přiložili. Jenže na rozdíl od nás se museli hodně pohybovat. Mít tolik pohybu bylo velice náročné, a tak jistě nějaké chytré kreativní děvče vymyslelo knoflíky. Spínali kůže trny,

větvičkami, zkrátka tím, co jim příroda nabídla. A pravěcí lidé uměli dobře hledat a vše využít. Tím se stal pohyb jednodušším.

Dnešní doklady totožnosti jim nahrazovaly různé rituály, malování na tělo, barevné kombinace a symboly, které je zařazovaly do určitých kmenů. Již v této době se lidé zkrášlovali. K výrobě pravěkých ozdob lidé využili opět přírodní materiál: lastury, kamínky, plody, peří apod. (Sklenář 2002: 470, Mandelová 2001: 179, Na úsvitu 2009: 192, Petrů 1985a: 354)

2. Pravěký člověk

2.2 Starověk (3000 př.n.l. – 5. století n.l.)

Již od dob starověku byla móda velmi rozvinutá, za příklad můžeme považovat staré Egypťany, kteří jako první rozvinuli módu i se všemi **doplňky** k ní patřícími. Jako důkaz bychom mohli brát kvalitu zpracování lnu, kdy za nejlepší bylo označeno právě egyptské lněné plátno, které bylo tak jemně propracováno, že bylo až průsvitné. Vyspělou textilní výrobu měli také lidé v antickém Řecku a Římě, kteří se v oblékání podobali Egypťanům lehkostí a vzdušností svých oděvů.

2.2.1 Ženský oděv

Tak, jak si egyptské ženy potrpěly na tvarování složitých účesů, libovali si v jednoduchosti a pohodlnosti svého oblečení. Jejich šaty, kalasiris nebo také meses, byly podobné košili, která sahala až ke kotníkům. Měla krátké rukávy, relativně malý výstřih a těsně obepínala tělo. Tyto šaty byly obvykle bílé barvy. Z kalasaris se vyvinula úzká košile s jedním nebo dvěma ramínky. Jedním z příkladů, jak se můžou civilizace lišit určitými kulturními prvky a vnímáním „normálnosti“ a mravnosti je, že vznešené Egypťanky odhalovaly poprsí, zato pečlivě zahalovaly nohy. Z pohledu dnešního člověka se takovéto odhalování jeví jako „nenormální“, či dokonce nepřijatelné. Z toho je vidět, že móda je silně ovlivněna i kulturní etikou a morálkou dané civilizace.

2.2.2 Mužský oděv

Mužský oděv byl ještě prostší než ženský. Byla to v podstatě pouze bederní rouška, která se lišila šířkou a délkou, podle postavení jejího nositele na společenském žebříčku. Svrchní oděv se téměř nenesil, ale pokud se výjimečně objevil, tak se nejčastěji oblékal přes bederní roušku, těsně obepínal jednu ruku a končil u kolen. V pozdějších dobách se mužský oděv začal podobat ženskému s výjimkou zkrácení ke kolenům. (Charvát 2002: 106, Kybalová 1998: 220)

2.3 Raný středověk (5. – 11. stol.)

Středověk nebo-li střední věk pojmenovali jako první humanisté na přelomu 14. a 15. století. V raném středověku se objevilo v řadách panovníků několik výrazných osobností, které významně ovlivnily kulturu své epochy. Tito panovníci často hledali vzor vzdělanosti a kultury v antice, což se také odrazilo v pojmenování jejich epoch, konkrétně v pojmenování tzv. karolinské (podle císaře Karla Velikého v 8. – 9. století) a otonské (podle císaře Oty II. v 10. století) renesance. Například v době Karla Velikého byla antická vzdělanost vzkříšena úspěšně a odrazila se v jeho peněžní reformě a obnově obchodu. V této době se vyváželo sukno a z Číny se dovážely vzácné hedvábné látky, které si získaly velkou oblibu.

Šlechta si mohla dovolit oblékat šat, na nějž byly použity kožešiny z tchoře, vlka, medvěda nebo ovce. Oděv se dlouho nevzdával aranžování antického typu, ale již lze sledovat i proces od aranžování k šití. V prostředí Byzance přestal být oděv jen aranžováním drapérie, které bylo základem oděvu římského. Ošacení se začalo šít a to z drahých hedvábných látek, pestře a náročně vzorovaných rostlinnými, nebo figurálními motivy. Často byly zdobeny vyšívanými lemy a ozdobeny drahými kameny. Postupně tuhly do okázalé nařasené podoby.

Tato charakteristika platí samozřejmě pro vyšší vrstvy společnosti, neboť šat lidových vrstev obyvatel v této době nepodléhal většinou módním vlivům. Mnohem důležitější byla jejich praktičnost a jednoduchost. Chudým lidem navíc scházely prostředky na to, aby se neustále drželi v oblékání módních trendů. Šaty si často šili sami podle svých schopností a dostupných materiálů. Obvyklé bylo i přešívání staré obnošené oblečení, aby se ušetřilo. Takový způsob šetření byl ostatně obvyklý i v těch vyšších vrstvách společnosti a přetrval minimálně do 19. století, než nastala doba konzumu a staré šatstvo se stalo jen nepotřebnými hadry na vyhození.

2.3.1 Ženský oděv

Ženská tunika sahala bez rozdílu stavů až na zem a měla krátké, nebo dlouhé rukávy. Přes tuniku se oblékal plášť, který byl polokruhový, nebo pravoúhlý a mohl být doplněn kapucí. Vlasy se upravovaly do tuhé přílby. Vznešené dámy vystupovaly na veřejnosti s nepokrytou hlavou, bohatě ozdobenou šperky a pestrobarevnými drahokamy.

2.3.2 Mužský oděv

Muži nosili tuniku, jejíž délka byla odstupňována podle postavení jejího nositele. Muži vyšších vrstev nosili dlouhé tuniky, nižších vrstev krátké. Svrchní tunika *talariis* byla široká, nařasená a přepásaná. Spodní roucho mělo košilový tvar a otvor pro hlavu. Ke kratší tunice se nosily úzké kalhoty a uzavřené vysoké boty. Pláště byly sepnuté na rameni. Oděvy se barvily dle dostupnosti přírodních barviv. Svým oblečením se odlišovali obyvatelé jednotlivých regionů. Mohli se lišit celkovým střihem, výšivkami, sponami, či vzory. (Kybalová 2001: 278, Le Golf 2005: 719, Petráň 1985b: 500 – 620)

2.4 Románská doba (9. – 12. stol.)

Románská móda vznikala za dramatických událostí, protože Evropa byla zmítána nájezdy severních germánských národů (Vikingů a Sasů). V oblasti oblékání to byla doba převratná, protože se společnost v této době již výrazně diferencovala. Ustálily se výrazněji různé sociální vrstvy a tato společenská struktura se odrazila i ve způsobu oblékání. Podle středověkého učení o trojím lidu byla společnost rozdělena do tří skupin: kněžstvo, šlechta a poddaní. Každé skupině připadla jiná práva a jiné povinnosti, neboli „*Ty se modli, ty ochraňuj a ty vládni*“ (Skarlantová 1999: 55). Důležitým faktorem pro vývoj módy se stal v této době i dohled církve, neboť ta získala postupně během raného středověku velký vliv na společnost a její fungování.

2.4.1 Ženský oděv

Ženský oděv byl vrstvený a zakrýval celou postavu. Jednotlivé části oděvu měly přesné pořadí v oblékání. Spodní prádlo tvořil bílý košilový oděv s těsnými rukávy. Svrchní oděv byl podobný spodnímu, ale lišil se od něj širokými rukávy. Lemy šatů

byly bohatě zdobené. Oděv se stal nejen na pohled krásným, ale také kvalitnějším, protože spojení ve švech umožnilo zpevnit látku natolik, že oděv získal delší trvanlivost. Šaty byly přepásány koženým opaskem, který se zdobil stříbrnými, zlatými plátky, případně mohl být opasek jen látkový. Vše završil bohatě zdobený plášť.

Úprava hlavy se lišila u vdaných žen a svobodných dívek. Vdaná žena nosila roušku, která obepínala bradu a zakrývala hrdlo. Svobodné dívky nosily dlouhé rozpuštěné vlasy a na nich různé čelenky a obroučky.

Hrdlo mohly zdobit náhrdelníky z různých materiálů a některé z nich mohly mít i speciální rituální magickou funkci ochraňovat jejich nositelku v těžkých obdobích, jako bylo například těhotenství.

2.4.2 Mužský oděv

Základním mužským oděvem bohatých byla hedvábná tunika sahající až na zem. Plátěná košile dlouhá tak, že vyčuhovala, zastupovala spodní prádlo. Kalhoty spíše připomínaly punčochy. Oděv byl doplněn pelerínou, střiženou do zvonu, a také krátkým pláštěm. Účesová móda prosazovala krátké vlasy, čímž navazovala na antickou tradici. Vousy značily bohaté a církevní hodnostáře. U bot se objevila protažená špička a sahaly pouze po kotníky, nebo do půlky lýtek. (Kybalová 2001: 278, Le Golf 2003: 8, Le Golf 2005: 702)

2.5 Gotická doba (13. – 15. stol.)

Za počátek vrcholného středověku považujeme 13. století neboli gotiku. Toto období přineslo oděv mnohem nápaditější a propracovanější. Šilo se podle složitých stříhů, které zhotovovali krejčí. Štíhlá postava prohnutá do tvaru „S“ se stala ve výtvarném umění estetickým ideálem. Svou roly zde získala barevnost ošacení. Do té doby nudné nevýrazné barvy nahradily barvy kontrastní, jako žlutá, modrá, červená, zelená, či oranžová. V oblibě bylo nosit každou polovinu šatů jinak barevnou. Oděv se zhotovoval z vlněných a hedvábných materiálů. Hedvábné látky se dovážely z Orientu a později ve 14. století jejich výrobu převzala italská města. Velkou roly na rozvoji středověkého odívání mělo zakládání cechů. V Praze byl uznán první krejčovský cech roku 1318. (Winter 1906: 64)

2.5.1 Ženský oděv

Velmi oblíbené byly úzké přiléhavé šaty, které se rozšiřovaly až od boku do bohatě řasené sukně, protažené do vlečky. Výstřih měl tvar oválný či kulatý a rukávy byly úzké. Pokrývku hlavy tvořil vysoký špičatý klobouk kornoutovitého tvaru s dlouhým závojem. Bohaté dámy nosily sukně z jemného barevného sukna s podšívkou z liščí, beránčí, či kuní kožešiny, na rozdíl od chudých žen, které mívaly sukně jednoduché a z hrubého sukna.

2.5.2 Mužský oděv

Muži nosili svrchní sukni, sucrot, což byl bohatě našasený oděv podobný košili nebo pláští, v pase volný, nebo přepásaný. Oděv se od předchozí doby až na malé detaily v zásadě nelišil. Ke konci 12.století se objevily volně visící rukávy, tzv. pachy, které sahaly po loket a připevňovaly se stuhami. Do módy přišly špičaté boty. Jejich špičky byly tak dlouhé, že se musely připevňovat řetízkem pod koleno. (Kybalová 2001: 278, Le Golf 2005: 702, Petrář 1985b : 620)

2.6. Renesance (15. –17. stol.)

Za symbolický počátek renesance a tedy i raného novověku se může považovat například objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem v roce 1492. Pro evropské dějiny a nejen pro ně přinesl raný novověk převratné změny na poli ekonomickém, kulturním i společenském. V době renesanční se vyvíjely tři vyhraněné oděvní kultury, a sice německá, italská a španělská móda. Vznikly znakové systémy a tím i možnost poznat, kdo odkud pochází.

3. Italský renesanční oděv

2.6.1. Německý renesanční oděv

Německý renesanční oděv je prost jakéhokoliv přepychu, neboť se v něm odráží projev náboženského přesvědčení.

2.6.1.1 Ženský oděv

Ženský oděv byl poměrně zdrženlivý, což znázorňoval například těsný živůtek, na který navazovala jemně řasená sukně. Rukávy byly tvarově složitě prostřihávané, prodloužené až k prstům a přivazované k živůtku. Košile sahala k hrdlu a byla zakončena volánkem, předchůdcem pozdějšího okruží. Vlasy se nosily vyčesané a svobodné dívky si vlasy splétaly do vrkočů. Hlavy se přikrývaly různými čepci nebo ojediněle i barety.

2.6.1.2 Mužský oděv

Hlavním oděvem mužů byl kabátec, původně jen krátký, který se později prodloužil. Rukávy byly bohaté a dekorativní. Kalhoty těsně přiléhaly a v polovině 16. století se objevily bohatě zdobené, prostřihované kalhoty, tzv. plundry.

4. Francouzská a anglická renesance

2.6.2 Španělská móda

Přísná katolická morálka a dvorská etika ovlivnily španělský oděv, který působil nepřírozně, neboť byl stylizovaný do nepřírozených tvarů. Deformace lidské postavy se stala hitem v Evropě. Přísnost se vztahovala i na účes. Oděv šlechty se radikálně lišil od oděvu chudých, a to jak v materiálu, tak zdobením.

2.6.2.1 Ženský oděv

Ženský i mužský oděv byl ovlivněn korzetem, který se zde objevil poprvé. Korzet neměl zdůraznit tvary lidského těla, ale naopak je potlačit. Byl vyztužen kosticemi, kovovými pláty, které zabraňovaly růstu poprsí. Novým **doplňkem** se stala taktéž krinolína, což byla sukně, kterou podpírala kovová obruč. Přes korzet a krinolínu ženy nosily svrchní roucho, které se vyrábělo převážně z hedvábí a které se zdobilo výšivkami, drahokamy, či perlami. Vlasy si vysoko vyčesávaly, spínaly je u temene a zdobily je šperky nebo malými kloboučky. K **doplňkům** patřil vějíř a krajkový kapesníček.

2.6.2.2 Mužský oděv

Siluetu mužského oděvu se stylizovala do trojúhelníku. Kabátec byl vycpávkami vytvarovaný, aby jeho nositeli vytvořil úzký pas a široká ramena, a sahal jen po pás. Kalhoty měly objemné krátké nohavice, sahající do poloviny steh, které byly sestaveny z pruhů, pod nimiž prosvítala podšívka. Důležitou oděvní součástí se staly punčochy, připevněné ke kalhotám. Velice módní a exkluzivní byly hedvábné, či pletené punčochy. Vlasy se nosily krátce střižené a v módě byla též bradka.

2.6.3 Italský renesanční oděv

Harmonie byla typickým ideálním **prvkem odívání**. Oděv se sešíval do ideálního tvaru, přičemž se upřednostňovalo krásné lidské tělo, vysoká postava se širokými rameny a útlým pasem. Z tkanin se používal brokát, samet a hedvábí.

2.6.3.1 Ženský oděv

Spodní vrstva se skládala z živůtku a sukně. Rukávy byly přišíité nebo přivazované k živůtku stuhami a sukně nabírané v pase. Košile měla velký estetický význam a díky prostřihávaným rukávům patřila k nejhonosnějším částem oděvu. Ženy si oblíbily perlové náhrdelníky a zlaté řetězy, několikrát obtočené kolem těla. V této době se objevily dokonce i hodinky. Kapesníčky a rukavice byly též neodmyslitelnou součástí dámské výbavy.

2.6.3.2 Mužský oděv

Mužský oděv se skládal z přiléhavých nohavic a kabátce. Znakem učenců, básníků a kardinálů byl dlouhý plášť se všitými trychtýřovitě rozšířenými rukávy a širokým límcem. Všechny společenské vrstvy nosily baret. Obuv byla bez podpatku, vpředu mírně špičatá nebo kulatá. (Kybalová 1996: 174, Petrůň 1985b 620, Winter 1906: 150)

2.7. Baroko (17. – 18. stol)

Baroko kontrastovalo s renesancí svou velkolepostí, bohatstvím a nádherou. Za vlády Ludvíka XIV. se francouzský dvorský oděv stal synonymem pro veškerou, především katolickou, módu této doby.

2.7.1 Ženský oděv

Důležitým oděvem byl korzet, který se vyztužoval velrybími kosticemi. Róby měly velkou dekoltáž a živůtky prodloužené do špičky. Svrchní sukně se vpředu otevírala a odhalovala spodní dekorovanou sukni, obojí nabarvené kontrastně. Byly řasené aranžované a svazované stuhami a zdobily je vyšívané pásy, volány a mašle. Vlasy měly ženy hustě nakadeřené, tupírovaly si je a natáčely do loken. Boty byly tvarem podobné mužským, jen se více zhotovovaly z látky a měly vyšší podpatek. Dámský šatník doplňovaly rukávníky, vysoké rukavice, kožešinové límce a velké šátky. Začal se nosit také domácí oděv, nebo-li negligé, který měl zatím podobu malé ozdobné zástěrky, jež velmi prakticky chránila před mastnotou a jiným zašpiněním.

2.7.2 Mužský oděv

Kabátec sahal nad linii přirozeného pasu a tím odhaloval košili, zdobenou stuhami. Uprostřed byl kabátec sepnut sponou. Kalhoty byly širší, sahalí až ke kolenům a byly uvázané, díky čemuž přepadaly v měkkém záhybu. Punčochy se upevňovaly provázky. Nosily se střevíce se skosenou špičkou a podpatkem a spínaly se přezkou. Vlasy mívali muži upravené do loken, které jim spadaly až na hrudník. (Kybalová 1997: 235, Petráň 1995 – 1997: 1003)

2.8 Rokoko (18. stol.)

Smrtí Ludvíka XIV. skončilo barokní období a začal se formovat nový sloh – rokoko. Na trůn nastoupil Ludvík XV., který vládl jedenapadesát let. V rokoku se kladl důraz na hravost, požitkářství a blahobyt. Oblečení dávalo přednost krajce, sámkům, výšivce a volánkům a neustále přibývalo stužek jako zdobných **prvků**. Oděv stíral věkový rozdíl mezi generacemi. Vlasy kryly bílé napudrované paruky.

2.8.1 Ženský oděv

Krinolína se stala základem celkové siluety ženského oblečení, kterou tvořil přehnaně útlý pas a široká sukně. Krinolína měla tvar kalichu a vyztužovala se železnými nebo dřevěnými obručemi. Odborníci v ní hledají symbol koketerie a erotiky, neboť za hradbou sukni a spodniček měla žena působit nedobytně. Výjimkou spodniček se spodnímu prádlu věnovalo málo pozornosti. Hygiena byla nedostatečná, a tak ke slovu přicházely různé silné parfémy a užitečná byla také škrabátka, kvůli častému výskytu vši. Účes nabyl podivuhodných tvarů, zdobil se umělým ovocem, modely lodí, ptačími péry a krajkami. Boty byly přikryté širokou sukni, ale i přesto jim byla věnována velká pozornost. Měly kulatou, častěji zúženou špičku, podpatky různé výšky a často korespondovaly s látkou oděvu. Nevýhodou bylo, že se nehodily k delší chůzi, neboť byly velice nepohodlné. Jako **doplňky** se nosily rukavice, vějíř a rukávník.

2.8.2 Mužský oděv

Vznikl nový typ kabátce, a sice frak. Sestřižení šosů vzniklo původně pro větší pohodlí při jízdě na koni a nošení kordu. Postupem času přežije frak bez velkých změn až do dvacátého století a stane se nejslavnostnější součástí mužské garderoby. Vesta se zkrátila a proměnila v luxusní součást oblečení, a to jak výběrem látek, tak i výzdobou. (Kybalová 1997: 235, Petrůň 1995 – 1997: 1003, Uchalová 1999: 123)

2.9 Klasicismus (1. pol. 19. stol.)

V klasicismu vznikla móda jednoduchá a přirozená. Tato doba byla ovlivněna francouzskou revolucí. Oblečením se totiž mohlo vyjadřovat také politické přesvědčení, na které se začal klást v této době revolucí a změn státních zřízení velký důraz. U žen byla upřednostňována přirozená linie. V oblibě byly těžké bohatě vyšívané látky.

2.9.1 Ženský oděv

Právě u žen oděv prošel velkou i když přechodnou změnou. Splývavé tuniky s opásáním pod prsy se stříhem rozdělily na krátký živůtek s velkým výstřihem a dlouhou sukni. Tyto klasicistní tvary byly inspirovány antickými lehkými a vzdušnými střihy, které nesvazují tělo. Rukávy byly nabírané a k sukni byla připojena dlouhá vlečka. Z látek byl používán samet, brokát a mušlín s decentními motivy a barvám dominovala bílá barva. Šaty doplňoval plášť s vysokým stojatým límcem.

2.9.2 Mužský oděv

Obecně se v této době mužský šat začal postupně zjednodušovat, přestal být pestrobarevný a různě zdobený. Naopak se muži obraceli k jednoduchým střihům a střízlivým barevným kombinacím a parádění přenechávali postupně ženám. V mužském šatníku tedy převládal frak, ušitý s tmavších vlněných tkanin, vesta a přiléhavé nohavice, doplněné punčochami. Cylinder nebo dvojrohý napoleonský klobouk, byl nezbytnou součástí oděvu, podobně jako rukavice a vycházková hůl. (Kybalová 2006: 271, Uchalová 1999: 123)

2.10 Empír (1804 – pol. 19. století)

Antická a staroegyptská kultura se ještě více projevila v císařském napoleonském stylu – empíru. Dalo by se říct, že je to v podstatě další fáze klasicismu, která se tentokrát projevuje ještě více ve výzdobě interiéru, designu a v architektonických prvcích obecně. Název tohoto slohu - empír, pochází z francouzského slova „empire“, které znamená impérium, či císařství, neboť je tento sloh spojován především s dobou vlády císaře Napoleona Bonaparte. Podobně jako v klasicistní módě i v empírové má přednost přirozenost a krása.

2.10.1 Ženský oděv

V tomto stylu byl patrný vliv zkracování jak vlečky, tak i sukně, takže dámám vykroukla z pod sukně bota. Výstřihy se zmenšily a pas snížil. Z látek se používal brokát, samet nebo taft. Tužší materiál vykresloval krásné siluety sukni, které byly zdobeny sklady, sámký a též volány. V módě byly kožeštinové pláště, dovážené z Ruska. V barvách stále převládala bílá, ale postupně se začaly na oblečení vkrádat i pestřejší barvy.

2.10.2 Mužský oděv

V mužském oděvu byl dominantní frak a lpělo se na kvalitním střihu. K fraku patřila dále vesta a kolem krku se začaly uvazovat šátky. Kalhoty nebo-li pantaloný byly velmi úzké a v pase se upevňovaly pomocí šlí. Nezbytným **doplňkem** byl cylindr. (Kybalová 2006: 271, Uchalová 1999: 123)

2.11 Biedermeier (dvacátá až čtyřicátá léta 19. století)

Biedermeier byl měšťanský styl, zaměřený především na zdobení interiéru a vytváření příjemné domácí pohody jako protikladu k politickým problémům, které zmítaly vnějším světem. Začaly se rozvíjet módní domy, například ve Francii domy s titulem Haute Couture nebo-li „vyšší móda“ (zakladatelem byl Charles Friedrich Worth), kde si nechávaly šít bohaté dámy své róby na míru od proslavených návrhářů a krejčích. Velkým technickým převratem a pomocníkem se stal šicí stroj, vynalezený v Americe, který podstatně urychlil a zjednodušil výrobu, a šaty se tím staly precizněji

zpracovatelné. Na rozdíl od předchozích stylů, se v době biedermeieru vrátil do módy upjatější postavu deformující trend představovaný korzetem a krinolínou, které v podstatě zabraňují vyniknutí přirozené ženské linie.

2.11.1 Ženský oděv

Velmi úzký pas byl kontrastem k oblým klesajícím ramenům zakončeným širokými rukávy. Sukně byla bohatě nařasená a zvonovitá s větším množstvím spodniček. Dekolty měly oválný tvar a zdobily je široké límce, lemované krajkami. Starší ženy nosily šaty více uzavřené.

2.11.2 Mužský oděv

Do mužského oděvu se vrátila barevnost, a to u vestiček, které se šily z různých barevných materiálů. Jinak dominoval mužskému oděvu stále frak a dlouhé kalhoty, které mívaly světlejší odstín než frak a kostkovaný vzor. Nápadné byly manžety u košile a límec. Jako pokrývka hlavy se objevil cylindr – sklapovací klak. (Kybalová 2006b: 5 – 137, Uchalová 1999: 123, Vondráček 2008: 527)

2.12 Druhé Rokoko (1850-1870)

Tento styl byl patrný především v západní Evropě a znamenal v mužském odívání další posun ke zjednodušování oblečení a přibližování se současnému společenskému oděvu. U žen stále dominovala krinolína, kterou vytvářela ocelová konstrukce.

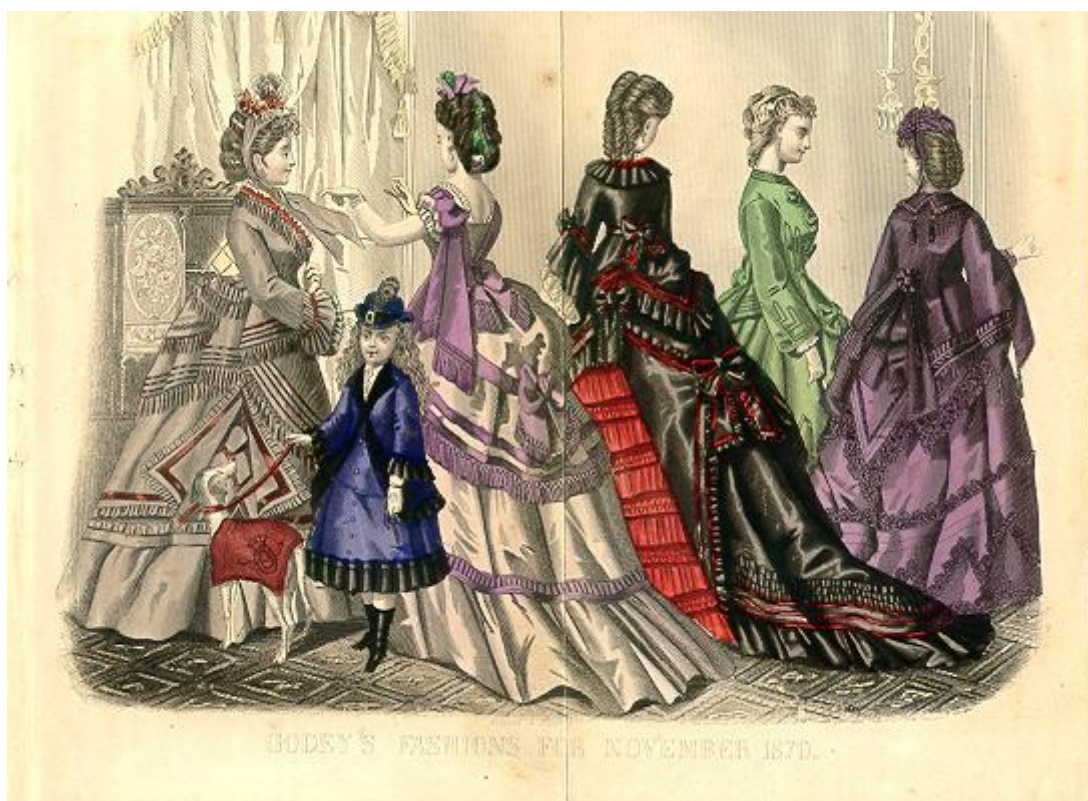
2.12.1 Ženská móda

Základní linie, vykreslovaná šaty se v této době změnila. Do oblíbenosti přišla tzv. turnýra, nebo-li honzík, který zvýrazňoval zadní partie. Stále ještě se ale sukně zvonovitě rozšiřovala i do stran. Často se také sukně rozdvojovala v tzv. „polonaisu“, která představovala svrchní sukni a byla kratší, takže odhalovala sukni spodní.

Účes tvořily především velké lokny, které se nosily vyčesané vzhůru, a na ně si ženy příležitostně pokládaly malé kloboučky s peřím. Nezbytným **doplňkem** se stal také slunečník.

2.12.2 Mužská móda

Jak již bylo řečeno, mužská móda se dále zjednodušovala. V této době se z původního fraku vyvinulo sako přibližně do podoby, jak ho známe dnes. Pro příležitosti slavnostnější si pánové oblékali dvojřadový prodloužený kabát, tzv. gehrock. Kromě toho se objevila celá řada nových druhů plášťů a měkkých plstěných a slaměných klobouků, které ale ještě úplně nenahradily cylindry. (Kybalová 2006b: 138 – 271, Uchalová 1999: 195 – 123)

5. Druhé rokoko

2.13 Secese (přelom 19. a 20. století)

V tomto období prošel oděv opravdovou proměnou, osvobodil lidské tělo od korzetů a nastolil uvolněnost a krásu. Velkou roli zde hrál technický pokrok, emancipace a zájem o sport. V roce 1904 Paul Poiret otevřel salon, který byl záhy společností přijat

jako haute couture a je tak označován dodnes. Proslavil se propagováním módy bez korzetů a především do té doby nezvyklých **prvků**, jako byly kalhoty pro dámy. Alfons Mucha český umělec, který se proslavil v Paříži, výrazně ovlivnil dobovou módu především spoluprací s herečkou Sarah Bernhardtovou, které navrhoval krom plakátů i její divadelní i civilní oděvy.

2.13.1 Ženská móda

Ženy byly zavínuté do těsných přiléhavých šatů, jejichž ohebnost a měkký materiál zdůrazňovaly štíhlost, a k tomu podtrhovalo esovitou linii těla péřové boa. Z látek se používal často šifon, krajky a samet a obvyklé byly korálové výšivky. S oblibou nosily ženy kožichy, a to vydří, sobolí, norkové a perziánové. Takový kožich byl symbolem bohatství a prestiže. Vlasy se nosily uprostřed rozdělené, nakadeřené a vzadu svázané do uzlu, výjimkou nebylo ani použití přičesku. Klobouky byly honosné bohatě zdobené květinami, peřím, či dokonce vycpanými zvířaty. Vycházkové boty byly vyšší kožené a na večer se hodily spíše polobotky s vyšším podpatkem. **Doplňky** oděvu tvořily kabelka, slunečník a deštník, jejichž držadla dostaly podobu zvířecích hlav a zhotovovaly se ze vzácných dřev.

2.13.2 Mužský oděv

Sako se stalo běžnější součástí oděvu s vypasovanou linií a zmenšeným výstřihem, takže zůstal viditelný jen uzel kravaty. Kalhoty se prodloužily a obohatily o módní puky a záložky. Ty byly obvyklé především na sportovním obleku. Nejběžnější pokrývkou hlavy byl měkký klobouk. Obuv pro volný čas i sport tvořily šněrovací polobotky. K zimním botám se oblékaly kamaše, zapínané na malé knoflíčky. Hodinky, jako **doplňek** oděvu, byly okázalým znakem blahobytu. Kromě nich nosili muži také slunečníky a deštníky, které později vytěsnily z garderoby hůl. (Kybalová 2009 20 - 38, Uchalová 1997: 10 – 18)

2.14 Přelom 19. a 20. století

Na přelomu století se ještě více prosazovala secesní jednoduchost. S postupující ženskou emancipací se i jejich oblečení podobně jako pánské začalo soustřeďovat na praktičnost. Ženy se postupně vymanily ze stereotypů společnosti a místo domácích hospodyněk svých manželů se z nich stávaly svébytné osobnosti, studující na gymnáziích, či dokonce vysokých školách a živící se vykonáváním vlastního povolání. I když ženské povolání nebylo ještě ani za první republiky bezproblémovým a jednoduchým prostředkem k spokojenému životu ženy, neboť například učitelkám bylo ze zákona zakázáno těhotenství.

S emancipací žen souvisí také jejich volnější přístup ke sportovním aktivitám, které jim byly ještě v polovině 19. století lékařskými příručkami odpírány. Podle dobových lékařských názorů, bylo tělo ženy slabé, a tudíž nedoporučovali, aby bylo namáháno sportováním. I tyto předsudky byly postupně vyvráceny, takže se s přelomem století postupně objevily na módní scéně speciální sportovní a plavecké úbory pro ženy. (Lenderová 2009, 205 – 209)

2.16.1 Ženský oděv

U ženských šatů byla typická široká ramena a úzký pas sukňe, která se zhotovovala z hladkého materiálu a měla zvonovitý tvar. Vlasy nosily dámy vysoko vyčesané a na nich malý kulatý klobouček. Celkově dámy působily drobně a křehce. I v této době byly dále v módě šaty dvoudílné a k tomu vyšívaná blůzka s vysokým límečkem. Rukavice a deštník byly nezbytným oděvním **doplňkem** žen.

2.16.2 Mužský oděv

Pánská móda pokračovala ve svém vývoji směrem k praktičnosti. Nejen do života mužů zasahoval velkou měrou sport a podle toho se přizpůsobovalo i jejich oblečení. Například se nosily podkasané pumpky, ve kterých se pohodlně sportovalo a zvláště jezdilo na kole. Během tohoto období se objevily i slamáky. (Kybalová 2009 19 - 38, Uchalová 1997: 12 – 18)

3 Móda 20. století

Zásadní proměny, jimiž prošla celá společnost v uplynulém 20. století, poznamenaly všechny oblasti kulturní sféry. Zákonitě se dotkly i módy, jejíž vývoj v uplynulých letech prošel stadii natolik převratnými, jako dosud nikdy za celou dobu její existence. Druhá polovina století se vydala nezadržitelně směrem k postmoderně, poznamenaná uvolněním a zrušením dosud uznávaných pravidel, pod heslem „dovoleno je cokoli“. Kombinovat a mixovat bylo možno vše, co existovalo.

Právě nyní začal klesat vliv zatím suverénní nadvlády haute couture a Paříž přestala být jedinou Mekkou světové módy. Nyní jí začal konkurovat Milán, Londýn apod.

V módě se ujal nový fenomén, a sice móda četných sociálních subkultur a rozličných nonkonformních minorit, utvářející se spontánně na periferiích v klubech od New Yorku přes Londýn až po Milán. Módní osobitá kreativita se stala součástí celého jejich životního stylu, často provázaná se specifickými hudebními žánry, které tyto komunity obdivují (punk, jazz, reggae, rap atd.). Zpočátku se k nim většina společnosti stavěla odmítavě, kromě teenagerů. Později se k nim přiklonili i někteří uznávaní módní tvůrci, jako například Giani Versace, či Vivienne Westwoodová. (Máchalová 2003: 6-9)

3.1 Dvacátá léta 20. století

V tomto období nastala doba velkých změn. Skončila válka a všichni se chtěli bavit a začít si užívat. Města zaplavily ženy v krepdešínových, taftových a sametových šatech, které byly dlouhé jen do poloviny lýtek. Když v roce 1916 otiskl americký časopis Harper's Bazaar jednoduché pouzdrové šaty bez kanýrů a volánů s šerpou uvázanou kolem boků, vyvolalo to rozruch. Šaty umožňovaly svobodnou chůzi a jednoduše se daly svléknout. Neméně zajímavý je fakt, že tyto šaty navrhla Gabrielle Chanelová.

Do konce války ženy nosily sukně sahající až na zem. (Máchalová 2003: 43) Získáváním volebního práva a práva na vzdělání se ženy dostaly do nového sociálního postavení a učily se tohoto využívat. Součástí procesu se stalo přejímání chlapeckého

vzhledu ženami, který záměrně potlačoval typické ženské rysy, čehož se docílilo pomocí oblečení a účesů. Dále se stávalo čím dál běžnějším jevem, že se sukně zkrátily ke kolenům a že se v ženském šatníku objevily kalhoty.

Nejpozoruhodnější ženou mezi návrhářkami té doby byla bezesporu Gabrielle Chanelová, přezdívaná Coco. Jako první přiznala pravdu ženského těla a jeho skutečné proporce. Na tehdejší dobu velmi odvážné, jednoduché černé šaty bez límečku a manžet. Spolupráce s Jeanem Cocteauem se odráží v kolekcích s antickým řasením. Mimo jiné vytvářela i kostýmy pro cyklus řeckých tragédií. Spolupracovala i na taneční opeře Ďagilevova souboru a navrhla pletené sportovní oblečení, které se zapsalo do **dějin módy**. Mezi její přátele patřili malíř Picasso, básník Max Jacob nebo skladatel Igor Stravinsky.

Její ruské období bylo poznamenáno mužem z aristokratických kruhů, velkoknížetem Dimitrijem, který přivedl do jejího salónu ruské vyšívačky. Ovlivnil zrod parfému Chanel 5, neboť vůni Coco získala od potomka alchymistů z carského dvora. Období v ruském stylu se vyznačovalo rubaškami, byzantskými tkaninami a plášti lemovanými kožešinou.

Dalším významným mužem v jejím životě se stal vévoda z Westminsteru, který byl jeden z nejbohatších mužů ve Velké Británii. Inspirace jeho luxusním šatníkem dala vzniknout kabátkům z dostihového kára a širokých proužků a kombinaci svetrů, baretů a šperků

Další zajímavá návrhářka dvacátých let se jmenovala Madeleine Vionnetová. Slávu si vydobyla tvrdou prací a profesionální přípravou a přinesla spoustu inovativních přístupů k módě. Navrhla šaty bez korzetu a modelky po scéně chodily bosé, nebo v sandálech. Historikové módy nazývají Vionnetovou architektem mezi švadlenkami. Pracovala tak, že své modely vytvářela na zmenšených figurách.

Její hedvábné šaty měkce klouzaly po postavě. Velmi často byly střižené šikmo, či drapované z nadměrného množství látky. Často se odvážila kombinovat na první pohled neslučitelné nestejnorodé materiály, neboť byla znalkyní v oblasti tkanin. Mezi její významné zákaznice patřila například madame Citroen, či dámy Rothschildovy. (Máchalová 2003: 43-53, Kybalová 2009: 8 – 13, Seelingová 2000: 22 - 31)

3.2 Třicátá léta 20. století

Hospodářská krize a hrozba války poznamenaly období třicátých let. Krize zasáhla také módu, respektive export. Americká vláda uvalila devadesátiprocentní clo k ceně modelu, s výjimkou modelů z bavlněné tkaniny a kalika, které clo nepodléhaly, takže se stále častěji vyvážely kalikové modely a podle nich se šily šaty v dílnách.

Francouzská móda nebyla tak dalece poznamenána krizí, jako anglická a americká. Výrobní náklady se sice udržovaly na nízké úrovni, přesto si mnoho modelových domů začalo zřizovat butiky s konfekcí. V té době se již do šatů všívala etiketa výrobce.

Šaty hranatého tvaru dlouhé ke kolenům se staly nemoderními a vrátily se dlouhé sukně, které se od boků rozšiřovaly a klesaly až ke kotníkům. Pas se zvednul a byl výrazně štíhlejší, často zdůrazněný páskem, či vázačkou. Vyznačená ramena a dlouhé upnuté rukávy zvyšovaly eleganci.

Madeleine Vionnetová byla známá střihem po šikmé niti, který vyžadoval odbornou ruku mistra. Promyšlený a složitý střih sešíváný z částí způsoboval, že model přiléhal k postavě a od boků se rozvířal do šíře. Druhořadé švadlenky jen velmi těžko napodobily tento střih, a tak se dal těžko konfekčně zhotovit. Opačný styl razila Coco Chanelová, která ke zdůraznění ženskosti využívala mnohem méně střihových triků. Její žerzejový kabátek s pohodlnou sukní je nadčasový a nosí se dodnes.

Délka se vrátila nejen u šatů, ale i k účesům. Současně s tím, jak nastoupila střízlivost a důstojnost. Tento trend se projevil i v barevných kombinacích, neboť oblíbené byly šaty v kombinaci dvou barev, například šedá se zastřenou modrou, hnědá s růžovou, švestkově modrá s tyrkysovou apod. Podstatné změny se děly i ve vývoji oděvních materiálů. Objevila se první umělá vlákna jako vinyl, celofán a luvisca a v roce 1935 i nylonové vlákno a tedy i první nylonové punčochy.

V polovině třicátých let se do oblasti módy zařadilo sportovní a příležitostné neformální oblečení. Například Jean Patou a Sonia Delaunayová představili úbory s kubistickými a orfistickými vzory. Zádové výstřihy se prohlubovaly a nohavičky zkracovaly, plavky doplňovaly ručníky a osušky z vzorované bavlny s květinovými desény. Dlouhé plážové rozšířené kalhoty doplňovala pruhovaná pletená trička bez

rukávů. Módní byly také námořnické **prvky**, síťové košile, sandály, baskické čepice a sportovní opasky.

Do módní tvorby třicátých let pronikl i surrealismus. Móda a její nástroje se uhnízdily v samém srdci surrealistických metafor, které se dotýkaly představ o ženě jako takové, vzájemného vztahu konkrétních předmětů i jejich imaginárních spojení, zrozených ve snech či představách. Šicí stroj byl přítomen v mnoha surrealistických vizích, nahrazoval zde ženu a měl symbolizovat její plodnost.

Podstatou odívání se zabýval Salvator Dalí. Konkrétně zpodobnil souvislost mezi nahým a oblečeným tělem ve svém obraze *Noční a denní šaty těla* z roku 1936. Snad právě jím se inspirovali módní návrháři, když si pohrávali s myšlenkou odhalování a zastírání těla. Výsledkem bylo, že se oděvy objevily potištěné aktem, nebo měly v klínových partiích našité kožešinové trojúhelníky. Intimní se tak stalo veřejným.

Příkladem bláznivého surrealistického počínání se staly klobouky v podobě humrů, skopových kýt, moučníků, či hlávek zelí. Vše začalo návrhem Salvadora Dalího roku 1937, který vytvořil klobouk ve tvaru obrácené dámské lodičky. Surrealistické náměty později znovu ožily v osmdesátých letech vpádem japonských návrhářů do módního světa Západu. (Kybalová 2009: 25 – 30, Máchalová 2003: 59-73, Seelingová 2000: 38 – 49, Uchalová 1996: 24- 68)

3.3 Čtyřicátá léta 20. století

Realita válečných let měla za následek, že romantismus a hravost se vytratily takřka přes noc. Paříž opustila řada umělců a připojila se k řadě etnických a politických uprchlíků směřujících z nebezpečné Evropy za oceán do Ameriky. V těchto chvílích plných nejistoty a strachu ženy řešily zásadní problémy jak přežít. Móda ustoupila k strohému vzhledu oděvů. Sukně se nosily úzké a oživené sklady a horní polovina těla se vyznačovala hranatými rameny. Velké toalety třicátých let se staly prakticky nepoužitelnými. Francouzský *Vogue* skončil svou činnost. Jeho editor Michel de Brunhoff odmítl spolupracovat s nacisty, a aby se archiv časopisu nedostal do rukou Němcům, celý ho spálil. Svět ztratil orientaci, tvůrčí síla Paříže byla otřesena. V roce 1940 byla většina modelových domů uzavřena.

Ovzduší nejistoty a opatrného přešlapování bylo typické pro toto období, které rozvířil až Christian Dior. Dior začal se svou kariérou až v pozdějším věku dvaadvaceti let. První kolekci „New look“ předvedl v roce 1947 a představil v ní krinolínové sukně vyztužené nylonem, které sahaly ke kotníkům. Kromě krinolíny použil Dior také tzv. vosího korzetu, všitého většinou rovnou do oděvu. Jeho šaty byly doplněny přiléhavým kabátkem s hlubším výstřihem a dlouhými rukávy, zdobenými spoustou sámků, záhybů a krajek.

Na rozdíl od jiných uměleckých tvůrců Dior neodešel do exilu a věnoval se ve Francii studiím. V těžkých chvílích, kdy jeho rodina strádala nemocemi, se rozhodl jako anarchista a naivní levicový idealista odjet do Sovětského svazu. Zpět do Francie se vrátil bez iluzí a v šoku. Následkem své ztráty iluzí psychicky strádal, ale díky pomoci přátel se vrátil víceméně náhodou k rukodělným textilním technikám a současně kreslení návrhů oděvů. K založení vlastního salónu mu pomohl textilní továrník Marcel Boussac, který správně tušil, že mu Dior pomůže s odbytem látek, neboť na vytvoření nového stylu modelů spotřeboval obrovské množství materiálu. Paříž se tak stala opět Mekkou módy.

Nejen Christian Dior přispěl k jejímu dominantnímu postavení. Své zásluhy na tom měl i Pierre Balmain, který si samostatný modelový dům otevřel v roce 1945. Balmain si vydobyl prvenství jak u staré kontinentální šlechty, tak u výrobců konfekce v Americe. Fotografie modelu šatů bez ramínek s bohatou sukní a výstřihem ozdobeným květinami otiskl Britský *Vogue*, což bylo tehdy pro Balmaina prestižním vyznamenáním. Na konci čtyřicátých let si Balmain otevřel butik v New Yorku a dokonce úspěšně pronikl se svou módou do Latinské Ameriky. Mezi jeho zákaznice patřily i takové hvězdy jako Sophie Lorenová, či Brigita Bardotová.

V polovině čtyřicátých let se objevily nové módní trendy také v Itálii, jejichž snahou bylo ukázat se a prosadit proti tlaku pařížské módy. Tento projekt podporovali příslušníci italských šlechtických rodů, umožňující provádět přehlídky ve svých bohatých sídlech. Nádherná schodiště a interiéry dodávaly přehlídkám okázalost a zvláštní nádech. Šlechtici vstoupili do módy též coby návrháři. Jedním z takových aristokratických návrhářů byl hrabě Fernando Sarmi.

Italské modely z nejkvalitnějších italských látek a krajek zpracovaných na vysoké řemeslné úrovni působily solidně, ale ne přehnaně luxusním dojmem. Večerní róby

zdobené ruční výšivkou měly nápadně akcentovanou dekoltáž a velmi těsný korset. Tvorbě takových modelů se věnoval zejména Emilio Schubert. Denní oděv si udržoval útlou linii a upřednostňoval jednoduchost. Oblíbené byly i vypasované kabátky se zdůrazněným pasem. Tyto klasické styly prezentovali tvůrci na přehlídkách v bílém sále paláce Pitti ve Florencii. Zde se poprvé předváděla pánská móda, již se zabývali návrháři Carlo Palazzi, Gaetano Savini, Massimo Datti a další.

Do světa módy vstoupilo nenápadné, užitkové oblečení. Původně pracovní oděv se rozšířil do všech společenských vrstev a stal se nedílnou součástí oblečení mladých. Trička z bavlny nebo směsového trikotýnu, které původně nosili námořníci, veslaři a využívali je též v armádě, se staly velice oblíbenými. Velký boom těchto triček vyústil samovolně díky úspěšné reklamní kampani prostřednictvím nápisu na tričku. K jejich velké oblibě přispěl film a jeho slavní protagonisté, jako například James Dean a Marlon Brando. Amerika, země původu džínů, povýšila tento pracovní oděv na oblečení pro volný čas. Firma Strauss v roce 1979 vydělala na prodeji džínů deset miliónů dolarů a na vývozu utrhla tři miliardy. Módním oblečením se staly tyto kalhoty pro obě pohlaví a všechny věkové a sociální skupiny a jsou neodmyslitelnou součástí šatníků do dnes. (Baudot 2001: 168 – 183, Kybalová 2009: 163-167, Máchalová 2003: 75-82, Hlaváčková 2000: 10 – 25)

3.4 Padesátá léta 20. století

Módu tohoto období pojmenovala spisovatelka Simone de Beauvoirůvá *nevolnickou eleganci*. Ženě byla v této době odepřena v odívání přirozenost proporcí. Nosily se pevně utažené pasy, podpůrné podprsenky a boty na vysokých jehlách, které deformovaly prsty a páteř. Někteří kritici nazývali tuto módu „*nestvůrou*“, snažící si podrobit zejména ženy, které trpí pod krutou módní diktaturou.

V padesátých letech se vytratila drahá, časově náročná řemeslná práce, neboť byla zbytečná pro nově přicházející eleganci. Nákladné materiály nahradily nové netradiční textilie, prosadila se masová výroba a vyvíjející se střední vrstva začala vyžadovat jiný přístup k módě. Couturieři prosperovali díky licencím a své návrhy prodávali pro komerční trh. Dramatické změny v odívání probíhaly na pozadí klíčových politických zvratů. Proměny korespondovaly s atmosférou studené války, smrtí Stalina, založením

Nato, pumovými atentáty v Paříži, prvním letem do vesmíru apod. I přes všechny změny to ale bylo stále a naposled období, ve kterém si dámy bez klobouku a rukavic připadaly neupravené.

Tuto vysokou módu vytvářeli především muži a na špičce byla stále pařížská haut couture. Cristian Dior v roce 1951 představil ve své kolekci princesovou linii – šaty bez pasu se švy po celé délce, které se rozšiřovaly a zakončeny byly v polovině lýtek. Střihy šatů podobné tvarům písmen se postupně měnily. Následovala silueta „H“, v polovině padesátých let silueta „A“, kterou tvořily šaty se záhybem a kabátkem s dvěma řadami knoflíků a poslední se objevila linie „Y“, kterou tvořily košilovité šaty z měkké vlny se zarolovaným límečkem. Model se zdál být velmi jednoduchý, jenže na tomto omylu skončilo mnoho výrobců oděvů. Tajemství úspěchu tkvělo ve správném materiálu, který po těle neklouzal, ale doslova trčel.

Gabrielle Chanelová se zase jednou objevila v pravý čas v Paříži a pochopila, z jakého konce je třeba módu uchopit. Psal se rok 1954 a její měkce zpracovaný kostým s ozdobným lemem s nekonečnými řadami perel a zlatých řetězů si získal mimořádnou oblibu jak z hlediska praktičnosti, tak vkusu. Tento model se lehce kopíroval a mohla si ho dovolit i žena z ne příliš zámožných vrstev. Šaty Coco Chanel vnesly do módy šmrnc a půvab a díky filmu „*Prázdniny v Římě*“ je znal celý svět.

Tento kultovní snímek přispěl k obdivu, až k fascinaci italským životním stylem a podnítil zájem o jednoduchou sportovně laděnou módu. Hlavní hrdinka, ztvárněná herečkou Audrey Hepburnovou, vzešlá z upjatého konzervativního prostředí, zahodí ve filmu všechny okázalosti a s radostí vyměňuje své konzervativní modely za jednoduché, pohodlné šaty. Byla to zásadní inspirace ženám všech zemí.

Jedním z nejvýznamnějších italských návrhářů byl markýz Emilio Pucci di Barsento, který se k módě dostal díky zveřejnění fotografie jím navrženého lyžařského úboru. Model měl velký úspěch a Emilio začal navrhovat sám sportovní oblečení. V roce 1949 si otevřel Butik na Capri a posléze modelový dům ve Florencii. Sám jako vynikající lyžař zastupoval svoji vlast na Olympiádě a později se stal členem parlamentu. Pracoval odvážně s avantgardními desény vířivých barev, ohraničených černou konturou. Ve svých návrzích se inspiroval bohatou italskou historií, středověkou heraldikou a renesančními a secesními žakáry.

Dalším novým **prvkem** ve světě módy, bylo její zaměření na „teenagery“. Ti se prosazovali především v Americe a měli vlastní filosofii a vlastní hudbu, kterou byl nový styl – rock’n’roll. Obdivovanými idoly doby se stali Elvis Presley a další rebelující hrdinové jako Marlon Brando a James Dean. Vznikly první party „divokých jezdců“ a s nimi vznikla subkultura padesátých let „Western style“.

Kovbojské oblečení se transformovalo i do tehdejších textilií. Dívky si oblékaly obrovské kruhové sukně, škrobené cukerným roztokem a potištěné náměty klaunů, psíků, či balónků, a doplňovaly je blůzami bílé barvy. Módní byla také černá vesta, zapínající se na zádech, a velmi úzké sukně, doplněné lodičkami na vysokých podpatcích, tzv. jehlách. Tato móda se uchytila díky idolu Brigitte Bardotové, která patřila k tehdejší garnituře obdivovaných idolů.

Podobně jako ona zářily i herečky Grace Kellyová a Marilyn Monroeová. Novou módu a ideál krásy měla propagovat nová dětská panenka Barbie. Nápad vznikl při putovní výstavě panenek, oblečených podle kreací francouzských návrhářů. První oblečení panenky Barbie mělo americkým děvčátkům zprostředkovat seznámení s modely pařížských couturierů. (Baudot 2001: 191 – 204, Máchalová 2003: 87-101)

3.5 Šedesátá léta 20. století

Šedesátá léta jsou posledním obdobím módního diktátu. V historii módy tohoto století jsou považována za nejrevolučnější období. Změny se vítaly, neboť se věřilo, že nové znamená lepší. Móda se obracela na mladé a jejich koupěchtivost a aktivita pomohly podmanit si celé módní dění. Určovali módní trendy a nepřímou tak vládli celé společnosti. Cílem šedesátých let bylo šokovat, a tak i Londýn rozčeřil stojaté vody a zamířil ostrým krokem proti sterilitě ušlechtilé pařížské couture.

V britských buticích se prodávalo laciné víkendové oblečení za doprovodu populární hudby, což způsobilo krach mnoha renomovaných salonů. V Londýně se zrodily nové modelky a fotografové. Mezi smetánku modelek patřila Twiggy, jejíž velké oči s falešnými řasami přitahovaly a lákaly. Symbolem krásy se stala plochá, pubertální dívka. Pozornost se upínala na nohy, zatímco v předchozích obdobích byly v centru pozornosti pas a poprsí. Ukázat nohy znamenalo nosit minisukně. O to, kdo tento kousek oděvu vymyslel, se vedla pře mezi pařížskými a anglickými návrháři.

Šedesátá léta byla silně ovlivněna hnutím hippies. Kaftany, čelenky a džíny s výšivkami se objevily v luxusních obchodech a teprve později se dostaly na ulici k běžnému nošení. Členové hippies se postavili proti válce, chtěli láskou spasit svět a jejich heslem bylo „boj květinami proti zbraním“. Muži se začali zdobit a indiánská pelerína se stala společenským oblekem na úkor klasické kravaty. Krása se osvobodila od formy a **funkce**, od svazující tradice. Stylem šedesátých let se stala kreativní anarchie.

Z této atmosféry vyrůstalo umění, které působilo na módu a její tvůrce. Novým uměleckým směrem byl především pop-art, představovaný americkým výtvarníkem slovenského původu Andy Warholem. Experimentální umění mělo různé podoby, a to často na hraně výtvarna a poezie. Jeho stoupenci pořádali četné happeningy a hudební vystoupení. V souvislosti s tímto trendem se ke slovu dostala i nová generace návrhářů.

V metropoli nad Temží otevřela butik Mary Quantová. Americkými začátky se propracovala k oblečení, které oslovovalo především mladé lidi. V jejím butiku Bazaaru nakupovala mládež za doprovodu hudby a celkově v nich působila atmosféra razantně vzdálená od atmosféry velkých obchodních domů. Prodávala zde své jednoduché levné šaty bez rukávů a různé pouzdrové a zástěrové typy šatů v neobvyklých barvách (šedá a nafialovělá), u kterých zmizel pas a jejich délky se postupem času krátily. Tyto šaty uchvátily řadu zákaznic, které denně přicházely do jejích butiků a nakupovaly její modely. Dívky šedesátých let neměly slabost pro luxus jako jejich matky. Mary Quantová zhotovovala oděvy v té době z nevhodných materiálů, jako například minišaty z krajky nebo sametu, či kalhoty ze saténu. Kromě toho například kombinovala minišaty s kalhotami a uvedla do módního světa kalhotový kostým.

Další silnou osobností módy šedesátých let byl Yves Saint Lauren, který patřil mezi nejznámější tváře pařížského modelingu. První jeho kolekce s šaty uvolněnými do průramků nesla název „*Lichoběžník*“ a měla obrovský úspěch.

Dalším úspěšným návrhářem byl Pierre Cardin, který jako jeden z prvních experimentoval s novými materiály. Vytvořil několik zásadních návrhů tzv. unisex oblečení. Jeho tuniky se prostřihávaly grafickými symboly a byly zhotoveny ze žebrového úpletu. Tyto modely měly atletické proporce a vycházely z funkčnosti a jednoduchosti pracovních oděvů.

Pop-artovými plastikami a neoděvnými materiály byl posedlý Paco Rabanne. Překvapoval společnost svými extravagantními modely z kovu, plastů, akrylů a plexiskla. Minisukně a šaty z kovových plíšků ovládly scénu modelové krejčoviny.

Od šedesátých let se dostala do popředí též italská móda. Návrháři zde kromě vlastních kolekcí vytvářeli také oděvy s ohledem na vkus široké veřejnosti. Čerpali z hlubokých uměleckých tradic své země a upřednostňovali vysoce kvalitní materiály. Módním centrem kromě Říma a Florencie se stal i Milán. Novinky zde nebyly přijaty tak rychle. Například minisukně, lakované holínky, či vinylové materiály mnohé vyváděly z míry. Přispěl k tomu i tisk, který vše, co vybočovalo z normy, patřičně zkritizoval.

Asi nejvýraznějším italským návrhářem se stal v šedesátých letech Valentino Garavani, který uveřejnil svou první kolekci v roce 1959. Tento módní návrhář byl vyškolen tradicí francouzských oděvních tvůrců, neboť navštěvoval ve Francii designérskou školu a dva roky zde působil v módním domě Jean Desses. Ve své vlastní tvorbě potom prosazoval především eleganci a výjimečný styl. Upřednostňoval jednoduchý designe s bílou, červenou a černou barvou. Asi nejvýraznějším **prvkem** jeho návrhů bylo zdobení perlovou výšivkou a zlatými či stříbrnými nitěmi.

Současně s ním se na módní scéně objevil i Giorgio Armani, který se vyznamenal především v oblasti návrhů pánského oblečení. Začátek jeho návrhářské kariéry se dá posunout do roku 1964, kdy začal pracovat u Nina Cerrutiho. (Badout 2001: 324, Seelingová 2000: 523)

3.6 Sedmdesátá léta 20. století

V sedmdesátých letech se dlouho nic nedělo, z mini se vše prodlužovalo na midi a maxi. Svět módy zachvátilo disco se svými barvami, třpytkami, legínami a dresy. Představitelkou a módní ikonou tohoto trendu byla Madonna. Trendy byla elektrická modř, stříbrná lurexová boa a trička potištěná exotickými vzory. Nosily se též krátké ovinovací sukně a body-dresy.

V historii poprvé byly vyvráceny samy kořeny módy a slovo dostala „antimóda“. Začal platit zákon „potěš sám sebe“ a co dříve bylo směšné a ošklivé, se nyní zdálo okouzující a zábavné. Hrubší a drsnější styl oblečení, tvídový kostým, černá úzká

kravata, baret a pánská košile, byli zjevnými reakcemi na bombové atentáty IRA v Ulsteru.

V tomto období se preferovaly oblíbené kalhotové kostýmy. Charakteristické zelené pláště s vycpávkami a kožešinovými límci a sukně ke kolenům byly součástí nejoblíbenější kolekce, kterou navrhl Yves Saint Laurent. Retro-styly souvisely s oblibou oblékat se v second handech a kombinovat často velice kontrastní prvky.

Kromě oblíbenců disco módy byli na scéně ještě stále klasičtí návrháři jako Yves Saint Laurent, který navrhoval decentnější módu. Oblíbené byly jeho tvídové kostýmy a orientální rozevláté šaty. Dalším z klasických návrhářů sedmdesátých let byl Ital Giorgio Armani, který navrhoval pánská případně i dámská saka, jehož oděvy se staly tzv. uniformou bohatších vrstev. (Baudot 2001: 399, Seelingová 2000: 624)

3.7 80. léta 20. století

V osmdesátých letech se stala móda důležitým fenoménem byznysu. Dříve preferovaná tvořivost byla potlačena a hlavním umem se stal dobrý marketing. Nosilo se velmi rozmanité oblečení, ale typická byla balonová sukně a vycpaná ramena. Bylo to období okázalosti, úspěchu a peněz, ale i přesto byla v oblékání znatelná sociální rozdílnost.

Jean Paul Gaultier navrhl pro muže sukni. Jeho návrhy jsou nadčasové s nádechem humoru. Jeho kuželové podprsenky doslova šokovaly konzervativnější část populace. V návrzích Vivien Westwoodové se odráží poprvé téma výskytu AIDS, sociální nerovnosti a ekologických problémů. Vivien první navrhla šaty naruby, čímž protestovala proti aktuálním problémům společnosti. (Baudot 2001: 388, Máchalová 2003, 175 – 186, Seelingová 2000: 597 – 601)

3.8 Konec 20. století

Koncem 20. století se otevřely hranice mezi západem a východem. Na východě skončila doba totality. Tato událost se dotkla Československé republiky tzv. sametovou revolucí v roce 1989. Díky tomu byla odstraněna informační blokáda a mnohem rychleji

se začaly prosazovat oděvní novinky. Republiku zaplavilo zboží různé kvality a značek, vznikly první second handy, nebo-li prodejny s oblečením z druhé ruky. Obyvatelé našeho státu si konečně mohli pořídit oblečení, které dříve sehnali jen v tuzexu.

Hitem se v 90. letech staly sportovní šustákové kombinézy. Součástí módního návrhářství se stal konečně i muž, který byl dlouho přehlížený, a dostal svůj prostor k sebevyjádření osobnosti svým vkusem a stylem oblečení. Také gayové a lesbičky se staly běžným tématem reklam, článků v časopisech a televizních pořadů. Zkrátka postupně mizela veškerá tabu.

Svět zachvátila reklama a modelky se staly fenoménem. V tomto období patřily mezi nejlépe placené a obdivované lidi světa. Mezi topmodelky se prosadily také české dívky, například Tereza Maxová, či Simona Krainová. Po převratu se mládeži změnil nejen oděv, ale i životní styl, který byl ovlivněn novými hudebními styly jako hip hop, house, techno rap apod. (Máchalová 2003, 198 – 215, Seelingová 2000: 620 – 641)

4 Styly ulice

Street fashion neboli pouliční móda je speciální odvětví módy, která nevznikla u žádného návrháře a byla vytvořena lidovou kreativitou. Často je spojována s různými subkulturami mládeže, vznikajícími ve velkoměstech, které se vyjadřují se silnou originalitou. S pouliční módou jsou spojovány subkultury jako je punk, hip hop, gothic, techno apod.

4.1 Emo

Pojmenování hnutí emo vzniklo z anglického překladu emotions. Tento styl vyjadřuje emoce, teenagerskou přecitlivělost a touhu po romantice. Vyznavači emo

si libují v melancholii a ponuré romantice. Jsou fascinováni vším, co souvisí se smrtí a mívají sklony k sebepoškozování. Vyznačují se nepřirozeně obarvenými vlasy s ofinou zakrývající jejich oči, které si líčí černou linkou. Barvy oblečení vyjadřují jejich pocity a nálady, přičemž oblíbenou barvou je často temná černá, ale může být i červená, či tmavě fialová. Typickým emo prvkem v oblečení jsou také různé pruhované a kostkované vzory.

4.2 Teddy Boys

Teddy Boys vznikli v 50. letech ve Velké Británii jako subkultura dělnické mládeže. Inspirovali se eduardovským obdobím a tehdejší dandyovskou módou a vyznávaly převážně rock'n'roll. Oblečení zahrnovalo dlouhé kabáty, vázanky a nízké semišové boty. Díky zkráceným kalhotám vynikly barevné ponožky. K stylovému oblečení patřil i stylový účes, vytvořený pomocí pomády a vytvarovaný do tvaru tzv. quiff. Dívky v této subkultuře nosily vlasy spletené do copu a slaměné kloboučky a dlouhé sukně, nebo toreadorské kalhoty. Ani tato mládež se nevyhnula drobné kriminalitě a boji proti imigrantům.

4.3 Hip Hop

Hiphopová kultura vznikla v černošských ghetech jako spojení amerických a jamajských vlivů a oslovila mladé lidi, zejména Afroameričany. Do naší republiky dorazil tento styl po revoluci a nejznámější skupinou se stali Chaozz s textařem Dephem. Oblečení působí na teenagerech o několik čísel větší. Kalhoty nosí volné s rozkrokem skoro u kolenou a trička a mikiny mají zdobené různými nápisy. Typická pro hip hop styl je také kšiltovka otočená kšiltem dozadu.

4.4 Skinheads

Hnutí skinheads vzniklo ve Velké Británii. Tehdy na počátku šedesátých let se rekrutovalo z tzv. Mods, známých jako modernisté. Dalším vývojem zůstalo pouze drsnější jádro, tzv. Hard Mods. Vyznačovali se oblečením pracující třídy, kostkovanou košilí, džínami a těžkými pracovními botami. Tímto oblečením zdůrazňovali identitu dělnické třídy.

V Československu bylo hnutí viditelnější až po roce 1989, kdy se začali skinheadi scházet hlavně na koncertech kapely Orlik se zpěvákem Danielem Landou. Skinheads se častěji dostávají do konfliktu s policií a vyvolávají pouliční bitky. Napadají homosexuály, imigranty a studenty. V New Yorku roku 1986 vznikli S.H.A.R.P. (SkinHeads Against Racial Prejudice – Skinheadi proti rasovým předsudkům), kteří tímto chtěli vyjádřit antipatii vůči neonacistům v jejich řadách. Společné znaky v jejich oblékání jsou: oholená hlava, džíny, triko a boty Dr. Martense.

4.5 Gotické hnutí

Hnutí se zrodilo na začátku osmdesátých let a je to jedna z odnoží punkové subkultury. Charakteristická je obliba v temnější stránce kultury, specifické hudbě a ponuřejším tmavě zbarveném oblečení. Inspirační zdroje své image čerpají gotici z Viktoriánského období a středověku. Vyznávají tzv. androgynní módu, to jest mísení mužského a ženského oblečení, fetišistické prvky a horory. Vytvářejí si výstřední účesy a zdobí se nejrůznějšími druhy piercingu. Nejtypičtějším hudebním směrem pro gotické hnutí je gothic rock.

4.6 Punk

Punk, či pankáč znamená „výtržník“ a je to životní a hudební styl. Hnutí vzniklo v Anglii a nemá žádný jednotný ideový směr. Nejznámější jsou punkové postoje a názory, jako odpor vůči komunismu, nacismu, politice a rasové nesnášenlivosti. Cílem punkerů je šokovat, čehož dosahují takovými **módními prvky**, jako roztrhaným oblečením, či úzkými kalhotami. Oblečení nosí často propíchané spínacími špendlíky

a ozdobené nášivkami a plackami. K tomu si obouvají těžké boty a oblékají speciální bundu, tzv. křivák. Obličej i vlasy si barví různými barvami a nejtypičtějším znakem punkera je vyčesané číro.

4.6 Greaser

Slovo grease ve volném překladu znamená mazadlo či pomáda. Toto pojmenování nese subkultura vzniklá v 50. letech ve Spojených státech amerických a její název byl odvozen od oblíbených napomádovaných účesů. Subkultura byla spojována s gangy dělnické mládeže a vnímána jako symbol revolty. Kultura grease se proslavila nejvíce muzikálem Pomáda, který byl zfilmován v roce 1978. Greaseři jsou vnímáni jako americký fenomén, ale později se prosadili i ve Velké Británii, Francii, či Německu. Jejich oblečení zahrnovalo různá trička s límečkem, černé nebo modré džíny, koženou bundu se zvednutým límcem a motorkářské boty. Oblíbeným **doplňkem** byl také šátek. (Baudot 2001: 399, Máchalová 2003: 229)

6. Film Pomáda

5 Shrnutí vývoje oděvů

Na základě přehledu dějinného vývoje oblékání si můžeme udělat představu o tom, jak se měnil vkus, ale i o tom, jak se některé prvky v oblékání často a rády vracejí. Nejvíce to můžeme vidět v oblékání současnosti, neboť ta je stoprocentním dědicem své staré módní kultury. V dnešním světě módy, která je obrovsky rozmanitá, můžeme nalézt v každém modelu nějakou inspiraci minulostí, ať už vědomou, či nevědomou.

Například antika a její móda mají jistou neodbytnou vlastnost neustále se vracet. Nejvýraznější návrat antiky můžeme vidět v uvolněné módě klasicismu a empíru. Ale nejen na konci 18. století byla v oblibě splývavá říza se zvýšeným pasem až pod prsa. Ani dnes není výjimkou obléknout si šaty podobného střihu.

Dalším velmi výrazným fenoménem, který se v dějinách často opakoval, byl korzet a krinolína. Dnes poukazujeme na to, že na počátku dvacátého století se ženy (a nejen ženy, korzety nosili i muži) osvobodily od těsného a tělo deformujícího oblečení, když se svlékly z korzetů a krinolín. Na druhou stranu ale oslavujeme Diora, který svou první kolekci v 60. letech založil právě na korzetu a vyztužené sukni. Pravda, obohatil ho o nový střih a materiály, ale to nic nemění na tom, že mu posloužil jako vděčný motiv jeho návrhů právě tento nenáviděný těsný prvek oblečení devatenáctého století.

Když sledujeme proměnu oblečení, neměli bychom sledovat pouze to dámské. Pánové a jejich móda prošli také velice výraznou změnou. Od pohodlných antických tóg, přes gotické suknice a těsné až punčochovité kalhoty ke kalhotám delším a volnějším. A vedle toho vidíme vývoj od pestrého, různobarevného oblečení, zdobeného prýmkami, stužkami, drahokamy a zlatým a stříbrným vyšíváním k oblečení střízlivému, dvoubarevnému, s jednoduchým střihem a bez přehnaného zdobení v devatenáctém století. Zajímavé je, že během dvacátého století se od střízlivosti mužského oblečení opět ustupuje a také muži dostávají prostor k rozmanité seberealizaci a barevnosti. Takovým výrazně barevným obdobím v mužské módě byla například osmdesátá léta.

Abychom viděli, že se móda vrací, nemusíme chodit daleko. Stačí nahlédnout do skříní starších generací. Objevíme například neustále se vracející motiv kalhot do zvonu. Můžeme si všimnout pestrobarevnosti a šatových střihů šedesátý let, které se vracejí. Oblíbeným **doplňkem** oblečení je dnes například baret. Obecně všechny druhy

klobouků se vracejí do oblíbenosti i u mladých a náctiletých, ačkoli by někdo dříve namítal, že je to **módní prvek** zastaralý a pro mládež naprosto nevhodný.

Vývoj nám tedy ukazuje, že rozhodně má smysl nechat se inspirovat oblečením rodičů a prarodičů a co víc, není od věci podívat se ještě hlouběji do minulosti, neboť móda nošená dříve je móda prověřená nošením, tedy použitelná i kdykoli dnes. Samozřejmě není nutné napodobovat staré modely přesně a do detailů. Naopak, nejpřínosnější je vzít si pouze inspiraci z těchto modelů a vytvořit na jejím základě své modely nové.

6 Funkce oděvu

Člověk se v dávných dobách začal oblékat zřejmě především z ryze praktických důvodů, aby se ochránil před chladem a deštěm a dalšími nepříznivými počasí. Svou roli při vytváření oblečení jistě hrála také snaha zabránit mechanickému poškození těla, která vyústila v době zbrojení řeckých a římských antických legií a ještě dále v době středověkých rytířů, kteří se chránili plátovou zbrojí, či brněním.

Současně s praktickou stránkou odívání se začala jistě velice brzy rozvíjet i stránka estetická. Člověk a jeho umělecké sklony měly snahu se realizovat i v oblasti ošacení, takže postupně začaly vznikat také různé ozdoby a způsoby zkrášlení pomocí oblečení. Díky tomuto rozměru estetickému se rozrostla **funkce** oblečení do několika dalších rovin.

Především se podle vzhledu oděvu lidé zařazují do různých skupin. Lidé mohou pomocí oblečení komunikovat s okolím, dávat o sobě vědět určité informace, například informace o vlastním stáří, rodinném stavu, politických názorech, povolání a sociálním zařazení. Oblečení tedy získalo **funkci** symbolickou a rozlišovací.

Například se dá oblečení rozlišit na mužské a ženské. Tím, že na sebe člověk bere oděv určený společností jeho pohlaví, bere na sebe současně i roli, která je jeho pohlaví společností přisouzena. Pomocí oblečení může také s druhým pohlavím komunikovat, dráždit ho a svádět.

Dalšími odlišnými skupinami odlišenými pomocí oděvu jsou skupiny generační. Vzhledem k tomu, že se móda neustále vyvíjí a staří lidé jen výjimečně její vývoj sledují, stává se, že mladší generace chodí úplně jinak oblékaná než ta starší. Na druhou

stranu ale každá věková skupina má určitý sociální status, který jí dokonce předepisuje způsob oblékání, či zapovídá zdobit se příliš výstředními **módní prvky** apod. Tedy i z tohoto důvodu se oblečení různých současně žijících generací liší.

V neposlední řadě má oděv **funkce** sociální stratifikace podle majetku a společenského postavení. Zdobností a upraveností svého oděvu se dává najevo určitá společenská prestiž. Čím výše postavený jedinec, tím skvělejší si oblékne šaty. Aby se člověk mohl ukázat v některých společenských kruzích, je dokonce nezbytné nosit patřičné oblečení, které mu daná společenská struktura předepisuje. Na druhou stranu ale může člověk nižšího společenského statutu pomocí svého oblečení alespoň zdánlivě svojí prestiž zvýšit.

7 Využití ve výuce dětí 1. stupně základní školy

Poznatky o vývoji odívání v dějinách, především ty, že se řada **módních prvků** neustále vrací a jsou znovuobjevovány, se dají lehce aplikovat k podmiňování dětské **fantazie** při hodinách **výtvarné výchovy**. Kromě toho se pomocí prací inspirovaných historií dětem zábavnou formou rozšíří obzory a znalosti o **dějninách oděvní kultury** a kulturním ovzduší dané doby celkově.

Nejprve je třeba dětem ve zkratce představit dějiny jednotlivých oděvních období, případně se zaměřit na jedno období poněkud detailněji. Děti si potom mohou zkusit samy nakreslit, jak podle nich vypadalo oblečení, v jimi zvolném období.

Děti by potom na základě předchozího výkladu měly být schopné odhadnout, jaké **módní prvky** se tak často v dějinách opakují. K závěru přijdou například také srovnáním s vlastní zkušeností, s tím jaké oblečení nosí ony, či jaké oblečení nosí jejich rodiče. Jako názorný příklad je možné také využít staré fotografie jejich rodičů, které si děti přinesou do školy, a porovnat názorně na blízkém příkladě oděv, který se nosil dříve, s tím, co nosí děti dnes.

Poznatky o opakujících se trendech se následně dají využít jako podnět a motivace k výtvarným pracím dětí. Navrhuji zde několik projektů, které je možné dětem zadat, aby tak dostaly podnět k přemýšlení a rozvíjení **fantazie** a zručnosti.

7.1 Navržení látky

Vzhled oblečení netvoří pouze jeho střih. Velký vliv na vizuální stránku oděvu má již samozřejmě i druh a vzorování použité látky. Proto se dětem zadá úkol, navrhnout si vlastní látku, přičemž mohou použít a vymyslet různé druhy barev a vzorů.

Návrhy se dají vytvořit na papíře, kde půjde skutečně pouze o vizuální stránku věci. Další možností ale je malovat přímo na látky a zapojit tak do zadání úkolu nejen barvy, ale i materiál a děti získají pocit praktické zkušenosti s tímto problémem.

7.2 Recyklovaná móda

Možností, jak dětem přiblížit vracející se módní trendy a zúročit to v praxi, je vyrobit si nějaký nový model ze starých kousků oblečení a dát jim tak druhou šanci. Nejprve je důležité, aby děti zjistily, kam se u nich doma staré oblečení podělo. Jejich úkolem bude takové staré kousky ošacení doma ve skříních najít.

Následně přijde na řadu znovuoživení starého oblečení. Možné je použít například další kousky látky a těmi staré šaty vyzdobit. Staré oblečení se dá také pomalovat a inovovat použitím barev na textil. Dokonce i nové a nečekané kombinace starých kousků oblečení, mohou mít vliv na nový nečekaně zajímavý estetický efekt.

7.3 Karnevalový kostým

Díky přehledu získanému výkladem o **dějninách odívání**, mohou děti podle vlastní **fantazie** a obluby navrhnout svůj kostým na karneval, který bude inspirován nějakým historickým oděvem. Návrh se bude realizovat na papíře a dítě se nemusí s fantazií držet na uzdě. Naopak čím větší kreativita, tím lépe. Nemusejí dokonce zůstat jen u originálních historických kostýmu, mohou si pouze vybrat pro ně zajímavé prvky z různých dějinných období a ty spojit v jednom návrhu svého kostýmu.

7.4 Historické a moderní

V další práci bude dětem zadán úkol, aby z pohledu svých dětských očí porovnaly historické a moderní způsoby oblékání. Mohou si vybrat jeden historický styl, ten namalovat a porovnat ho s druhým obrázkem nějakého současného oblečení. Budou hledat jak rozdílnosti, tak podobnosti mezi těmito dvěma modely a případně je i nějakým nápaditým způsobem na obrázcích zvýrazní.

7.5 Malování na tělo

Existují i další způsoby jak vyzdobit své tělo a být stylový jinak než pomocí šatů. Zajímavý estetický efekt má také malování na tělo, nebo-li bodypainting. V případě malování na tělo se děti nebudou zdobit kvůli nějakému praktickému využití, spíše jenom proto, aby se seznámily s jinými druhy malířských technik a způsobů zdobení.

Pomocí nezávadných barev na tělo si mohou na kůži naznačit nějaký historický kostým, jeho materiál a zdobení. Kromě toho si mohou i vytvořit na obličeji masku, která by se dala použít k jejich karnevalovému kostýmu (viz kapitola 7.3). (Skarlantová 1997: 229, Skarlantová 2005: 208)

7.6 Návštěva 1. stupně ZŠ a zhodnocení konkrétního projektu

Navštívila jsem základní školu na olšanském náměstí a po domluvě s paní Mgr. J. Kalbáčovou jsme dětem třetí třídy představily ve zkratce **dějiny odívání** a následně jim zadaly úkol, aby ztvárnily a porovnaly oblečení moderního člověka s oblečením historickým, přičemž měly zadán konkrétní příklad. Chlapci kreslili podle své **fantazie** a představy středověkého zbrojnoše v porovnání s moderním vojákem a dívky dostaly za úkol nakreslit svojí představu oblečení dámy z dávné doby a dámy moderní. Nejblíže zadání je obrázek č. 48 a č. 49. Obrázek č. 49 vystihuje barokní období, korzet velká dekoltaž a účes upravený do loken a ozdobený šperky oproti moderní dívce, která má moderní kalhoty a tričko s širokým páskem, vlasy moderně sestřihané a ozdobené modrou stužkou. Na obrázku č. 48 je zachycen zbrojnoš v brnění s mečem a obraným štítem, zatímco moderní voják má moderní zbraň i oděv. Jsou to obrázky velice zdařilé a výstižné. Všechny děti projevily velkou dávku **fantazie** a kreativity. Radost jsem měla i z přístupu dětí, na kterých bylo vidět, že zadaný úkol je baví. Přistupovaly k němu s tvůrčím nadšením a zvědavostí. Také paní učitelka mi velice pomáhala a podporovala při realizaci úkolu a za to jí patří můj dík. Byla to pro mě zásadní zkušenost.

7.7 Rozhovor s návrhářkou Klárou Nademlýnskou

1. Na co se Vaši příznivci mohou v letošní sezoně těšit?

Kolekce na Jaro-Léto 2011 je svěží a optimistická. Je plná barev od přírodních tónů bezové, máslové nebo žluté až po křiklavě syté pastely - pomeranč, plastová modrá nebo červená. Černá a noční modra doplňují přírodní tóny, čistě bílá zjemňuje syté pastely. Jednotlivé barvy v kolekci ožívají geometrické a květinové potisky na hedvábí a úpletu. Kalhoty se posunuly do délky nad kotníky, sukně jsou mini nebo maxi, topy jsou v ženských přiléhavých siluetách nebo se naopak transformují do splývavých tunikových minišatů. Největší část kolekce tvoří úplety v různých provedeních a barvách - pevnější úplety obepínají postavu jako šaty, jemné úplety volně splývají na topech a tunikách. Cílem kolekce je v čistém duchu "sport chic".

2. Co si mám představit pod pojmem vlastní styl?

Vlastní styl pro mne znamená, že se oblékáme podle svého pocitu, vkusu a vkládáme do oblékání kus sebe. Jak vždy říkám, trendy by mely sloužit jako inspirace pro danou sezónu, ale pak je na každém, jak si je převede do "své řeči" a jak je použije.

3. Jaký je rozdíl mezi kolekcí autorskou a kolekcí která se prodává v obchodech?

V autorských kolekcích návrhář vyjadřuje určitou inspiraci, téma a sám sebe. Kolekce většinou není určena pro masový prodej, má vyjadřovat určitý životní styl, se kterým se ztotožňuje cílová skupina zákazníků. Kolekce konfekční jsou určeny pro širokou skupinu a nikdy nemůže být tak vyhraněná jako autorská. Musí být stavěna tak, aby se líbila skupině zákazníků, kterým je určena, je většinou jednosezónní a stavěna pro rychlý prodej a obměnu.

4. Podle čeho se má současná žena, která nemá čas sledovat módní trendy orientovat, aby se oblékala vkusně a moderně?

Trendy jsou všude okolo nás a stačí je sledovat okrajově. Důležité je řídit se svým instinktem, dále vědět pro jaký účel si oblečení kupujeme - co potřebujeme v práci, ve volném čase. Je dobře si vytvořit kvalitní základ šatníku, který postupně doplňujeme. Raději si koupit méně kvalitních a dražších kousků, které nám vydrží a kombinovat je s levnějšími kusy, které můžeme rychle změnit podle potřeby. Důležité jsou i kvalitní doplňky - kabelka a boty, ty pomohou dotvořit celkový vzhled.

5. Co plánujete v nejbližší době?

Momentálně jsme vytvořili nový projekt pro naše zákaznice pod názvem "More than shopping". Jedná se o pravidelné přednášky v našem obchodě se zajímavými lidmi z různých oblastí - kultury, cestování, medicíny.

6. Čím se v životě řídíte sama?

Asi nejvíce svým instinktem, musím se pro věc nadchnout, když přijde ten správný impuls, vrhám se do věci.

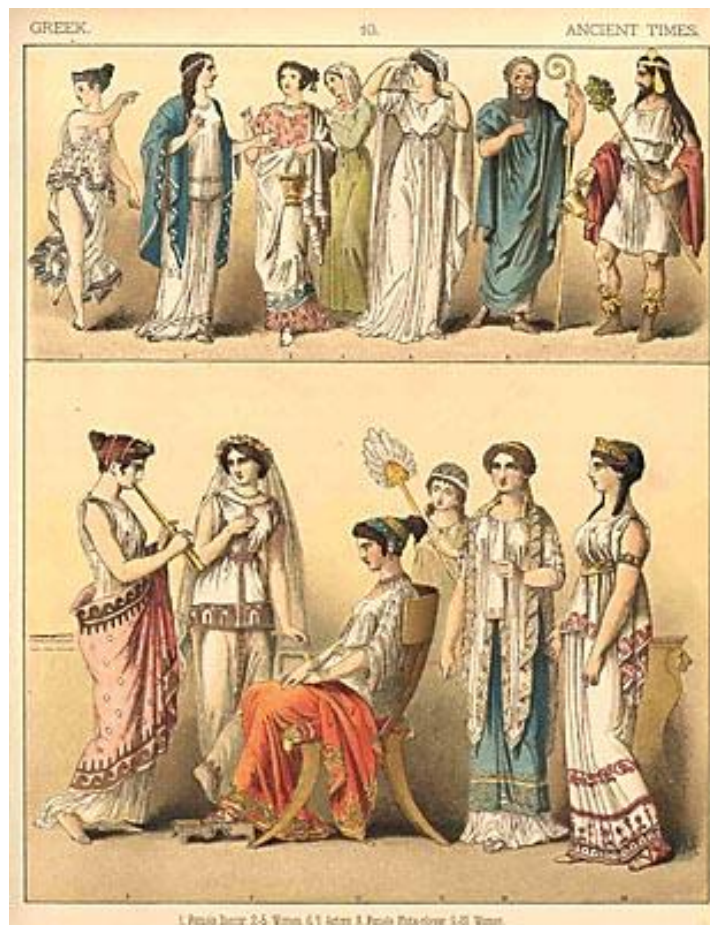
8 Závěr

Oděv člověka provází již od jeho počátků v pravěku a stal se jeho naprosto nezbytnou součástí. Oděv se nestal pro člověka pouze nezbytností fyzickou, ale také společenskou. Móda se vyvíjela v každé době. V každé společenské vrstvě bylo skoro nutné nosit patřičné oblečení a kdo by se nepsanému pravidlu své doby vzdíral, byl by jistě ze společnosti odsunut na její okraj jako jedinec nepřizpůsobivý a zvláštní. Lidé se tedy alespoň podle svých možností s módou snažili držet krok.

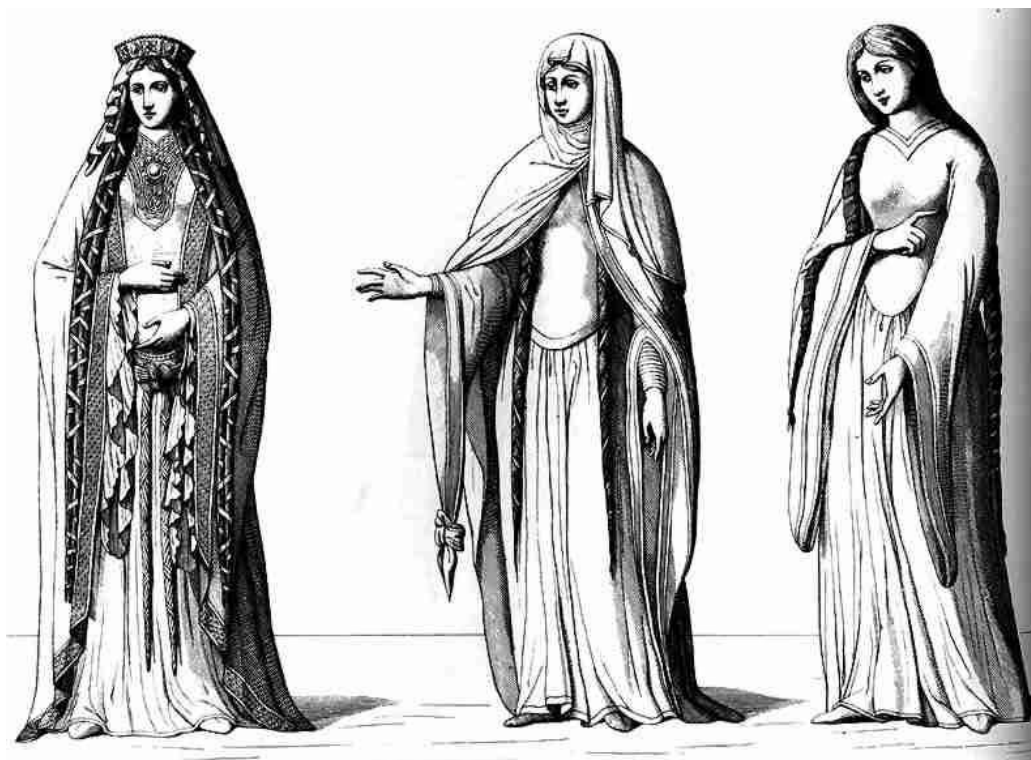
Přestože se móda vyvíjela, můžeme ale vidět v jejím vývoji řadu opakujících se prvků. Co bylo jednou vymyšleno, se nedá jen tak zapomenout a zničit. A pokud ano, je to jistě škoda pro kulturní bohatství lidstva, že se takové zajímavé věci ztrácejí. Proto není na škodu všimnout si starých modelů šatů, kterým hrozí, že zaniknou, či které již dávno zanikly, všimnout si prvků jejich zdobení, jejich střihů, jejich výhod a nevýhod, zhodnotit je a to užitečně použít pro vytvoření nějakých současných modelů.

Naštěstí se naše doba vyvinula v oblasti oblékání ve velice tolerantní. Kolem nás se pohybují rozmanité druhy modelů, inspirované historií, modernou, či postmodernou, orientem, či Afrikou, různými styly ulice a styly individuálními, a proto nic nebrání tomu, aby člověk dále vytvářel takové nečekané až šokující modely, které se vymykají současným trendům a své ošacení stále inovoval, třeba i pomocí prvků již zdánlivě nemoderních a nefunkčních.

Takové vidění módy se dá zprostředkovat i dětem. Díky výkladu během **výtvarné výchovy** se dětem představí možnosti, které jim dává inspirace starým oděvem. Navíc je to jedna z možností, jak děti seznámit s jejich historií a jak je donutit uvědomit si, že s historií se mění i oblečení. Děti si touto cestou také rozvinou fantazii do dalšího rozměru a získají nový pohled na staré, již zdánlivě nepotřebné věci.

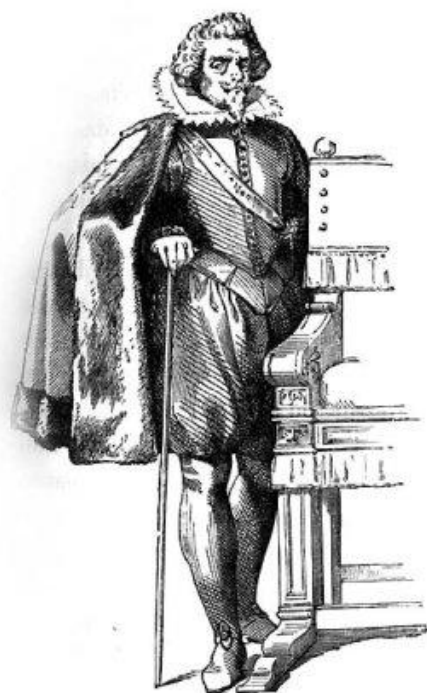
7. Oděv antického Řecka

8. Románský oděv

9. Gotika

Portrait du maréchal de Souré, avant 1630, d'après une gravure du temps.

Gentilhomme à la mode de 1617. (Recueil de Gaignières, t. X)

10. Pánské barokní oblečení

Marie de Médicis en costume de veuve, d'après une gravure sur bois de 1615.

Dame en grande toilette avant 1620, d'après une gravure du temps.

11. Dámské barokní oblečení

12. Rokoko

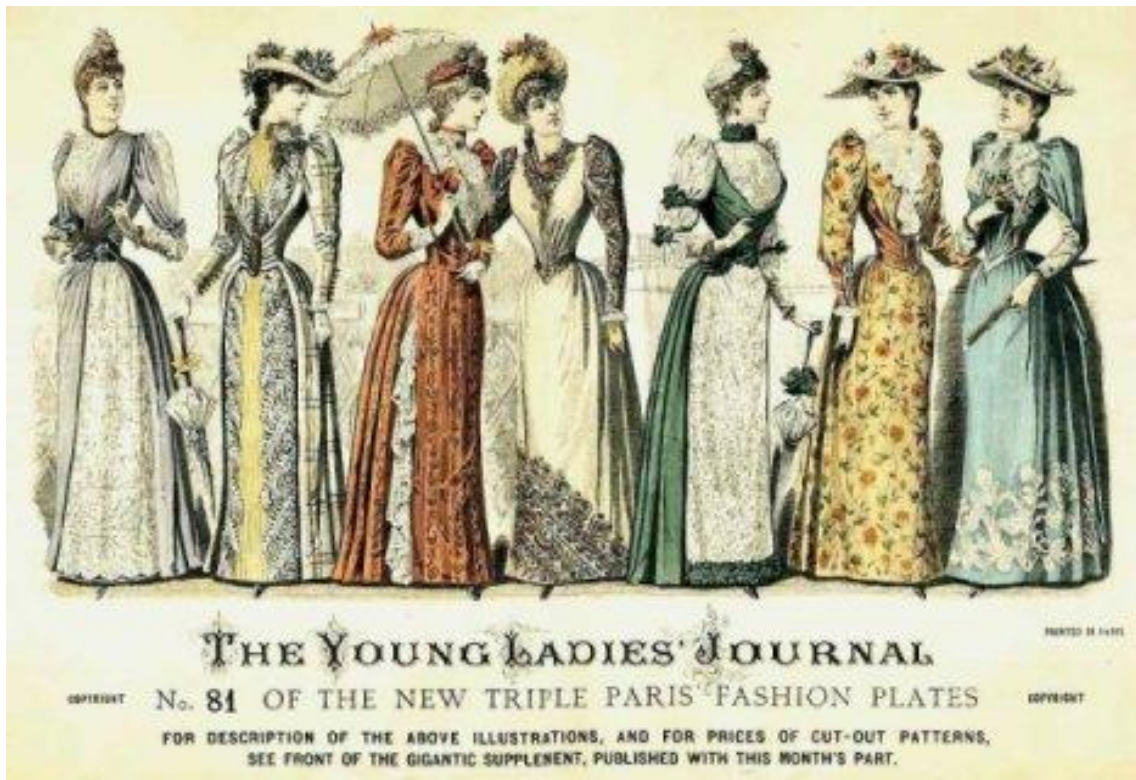

13. Empír

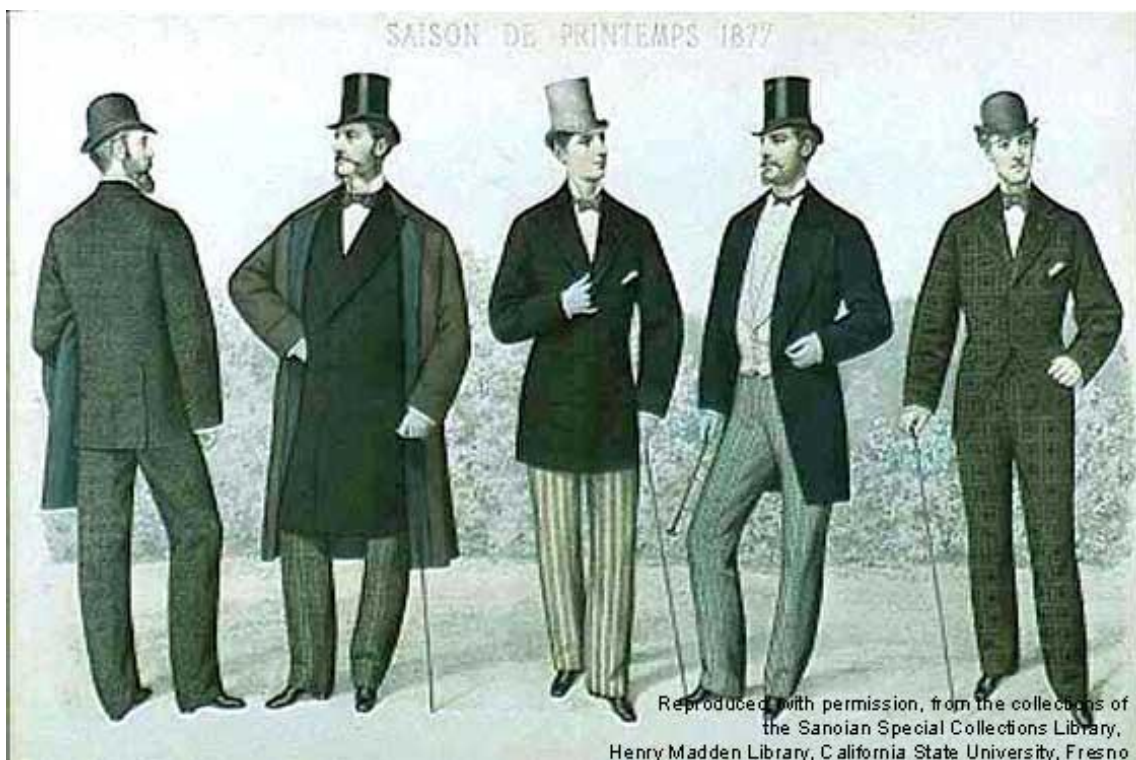

14. Biedermeier

15. Secese

16. Secese

17. Počátek 20. století

18. Počátek 20. století

19. Model Coco Chanel pro Audrey Hepburn

20. Modely Coco Chanel

21. Model Madelaine Vionnet

22. Model Madelaine Vionnet

23. Plážové oblečení Soniy Delaunay

24. Model z kolekce New Look od Diora

25. Salvatore Ferragamo - módní
přehlídka, 2010

26. Salvatore Ferragamo - módní
přehlídka, 2010

27. Salvatore Ferragamo - módní
přehlídka, 2010

28. Salvatore Ferragamo - módní
přehlídka, 2010

29. Salvatore Ferragamo - módní
přehlídka, 2010

30. Salvatore Ferragamo - módní
přehlídka, 2010

31. Salvatore Ferragamo - módní
přehlídka, 2010

32. Salvatore Ferragamo - módní
přehlídka, 2010

Ž 1912. Vhodné zimní oblečení pro celý den i pro sport: svetr s krátkým rukávem a uzavřená vesta se širokým oválným výstřihem a s dlouhými rukávy.
Model TT.

FOTO ROSEGNAL

33. Móda 50. let

Nové zimní šaty

Z 1799

Z 1800

Z 1801

Z 1802

Z 1803

Z 1804

Zimní šaty volíme nejčastěji z látek tlumených barev, ale neodmítáme ani barvu nápadnější, ostřejší, která nám zpestří naše zimní oblečení. Šaty výrazné barvy pak již nijak zvlášť nepřizobujeme a i střih šatů bude co nejprostší. U šatů méně nápadné barvy vítáme odlišný, pestrý pásek, vestičku, šálku či knoflíky. Tyto detaily nám jistě šaty dobře ožíví, vestičku či pásek mů-

Z 1805

● Z 1806

žeme měnit a vystřídát v jiných barvách. Uvedené modely vytvořila
Textilní tvorba; na nich si můžeme ověřit dobré zaměření naší česko-
slovenské módy, která chce vkusně oblékat nejšířší vrstvy pracujících
žen. Střih Z 1799 v 0. velikosti najdete na střihové příloze, kterou obdržíte
FOTO ROSEGNAL

Z 1807

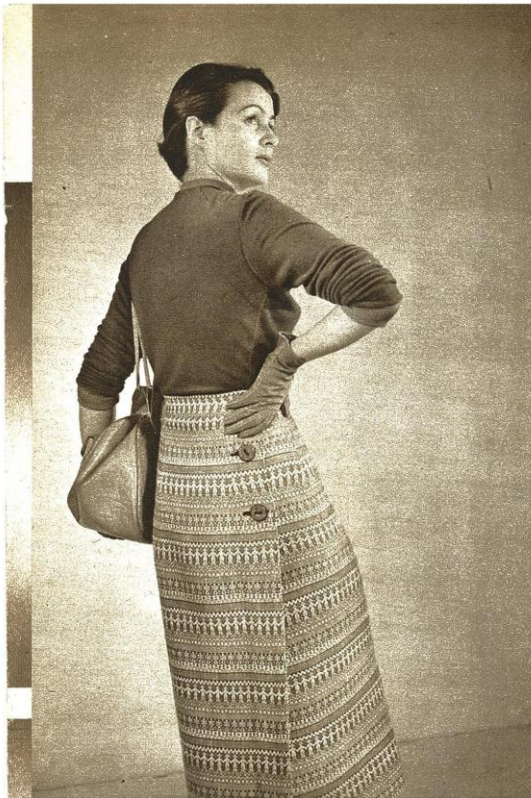
Z 1807b

Z 1808

ve všech prodejnách novin za obnos 5 Kčs.
Ostatní střihy po 35 Kčs ve Střihové službě
Žena a móda. Střihy označené tečkou
jsou střihy typové a dostanete je v našich
prodejnách. Ostatní pouze na objednávku.

2 1894

2 1896

Co připravila Textilní

Několik typů kabátů, účelně i vkusně řešených, nejuspěšnější je volný raglán přepásaný páskem. Oblíbený je i kabát zcela volný. V mírnější zimě poslouží i kostym, jehož dva nejběžnější typy vidíte na obrázcích. Protože zaměstnané ženy žádají a stále více oceňují výhody sukně s halenkou, se svetrem, bundou, vestou

2 1897

2 1898

2 1899

Z 1901

tvorba pro zimní měsíce

I výhody dvoudílných šatů, uvádí TT několik modelů tohoto obléčení. Upozorňujeme na přepínací sukni (se zapínáním vpředu nebo vzadu). Je opravdu praktická, pohodlně se obléká, je i teplá a velmi snadná k ušití. Střihy ve Stříhové službě Žena a móda. Kabáty, kostymy po 50 Kčs, šaty po 35 Kčs, ostatní po 20 Kčs.

FOTO ROSEGNAL

Z 1902

Z 1903

Z 1904

Střihy označené tečkou jsou střihy typové a obdržíte je v našich prodejnách. Ostatní pouze na objednávku.

NAKRESLILA V. LENKOVÁ

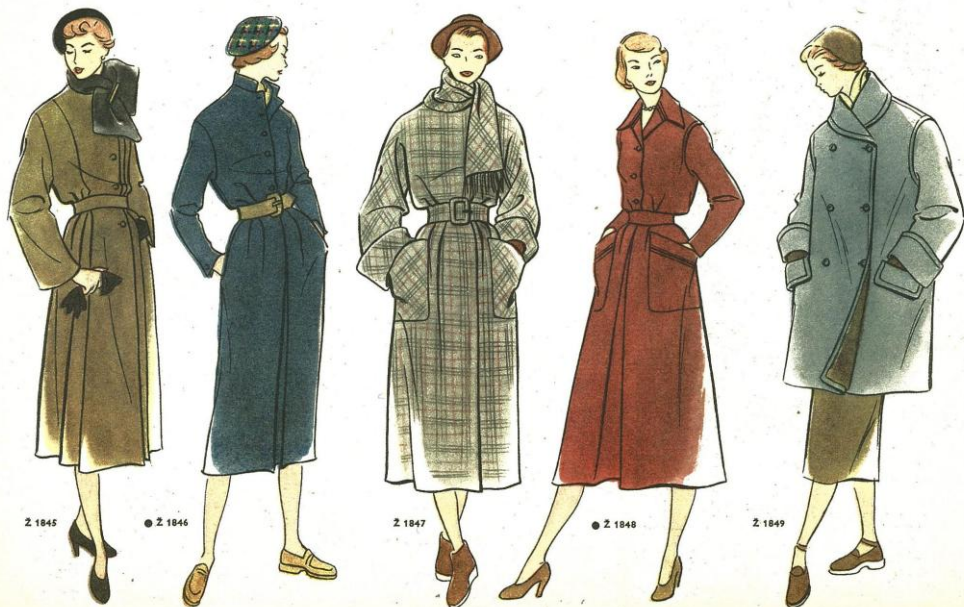
Z 1912

11

Zimní kabáty a šaty

Na uvedené modely kabátů a šatů můžete získat dobré a přesné stříhy ve čtyřech různých velikostech v naší Střihové službě Žena a móda. Na kabáty po 50 Kčs, na tříčtvrteční po 35 Kčs a na šaty rovněž po 35 Kčs.

12

39. Móda 50. let

Období plesů

V období plesů, masopustních zábav a velkých divadelních premiér máme přiležitost obléknout slavnostní večerní oblek. Jsou to buď dlouhé šaty, nebo šaty nad kotníky, delší než do poloviny lýtek. Vyznačují se obvykle bohatou sukni, velmi často plisovanou a slušivou linkou výstřihu. Z materiálu je nejoblíbenější tyl, krajka a hedvábí, v poslední době přichází k uplatnění také plátno, velmi často zdobené ukusnou lidovou výšivkou, jak to vidíte na modelu Z 1840 nebo Z 1830. Modely, na nichž je použito krajky nejvíce známým způsobem, jsou: Z 1827, kde je úškou kraječkou zachycený nabíraný šivátek kolem výstřihu, dále model Z 1825, na němž je krajka ve žluté barvě potažený šivátek, model Z 1831, kde černý krajkový hádátka tvoří zajímavý doplněk večernímu obleku z vínového tylu, dále Z 1835, zdobený na šivátku bílou vlněnou krajkou, model Z 1836, který má krajkovou aplikaci přes ramena na černém tylu, šivátek podložený černým hedvábím a tylovou plisovanou sukni a konečně model Z 1837, kde krajka lemje ve dvou širších pásích kulatý výstřih. Jinou oděnou osobou večerního obleku je umělá květina, jak to vidíte na modelech Z 1838, Z 1828 a Z 1829. Příjemným doplňkem večerního obleku je hádátka různých toarů, buď z jednobarevného hedvábí nebo z hedvábí nápadnějšího vzoru, jako ku příkladu u modelu Z 1834. Rovněž košíčková šála může tvořit dodatek jinak prostého večerního obleku (Z 1829). Veškeré stříhy obdržíte ve Střihové službě Žena a móda po 50 Kčs, stříhy na třicetileté šaty po 40 Kčs, hádátky po 35 Kčs.

PRODEJNÝ STŘIHŮ

Prodejna „Žena a móda“, Praha II., Vodňkova ul. 38. Prodejna TEP, Praha I., Rytířská 20. Prodejna Textilní Tvorby, Praha I., Příkopy 27. Střihová služba „Žena a móda“, Brno, Česká ul. 11. Střihová služba „Žena a móda“, Ostrava, Hlavní tř. 1. Střihová služba „Žena a móda“, České Budějovice, Masarykovo nám. 9. Střihová služba „Žena a móda“, Karlův Vary, Masarykova 15. Střihová služba „Žena a móda“, Ústí nad Labem, Revoluční tř. 43.

Modely redakce Žena a móda.

KRESBY J. SPALOVÉ

41. Móda 50. let

Naším dětem k zimním radovánkám

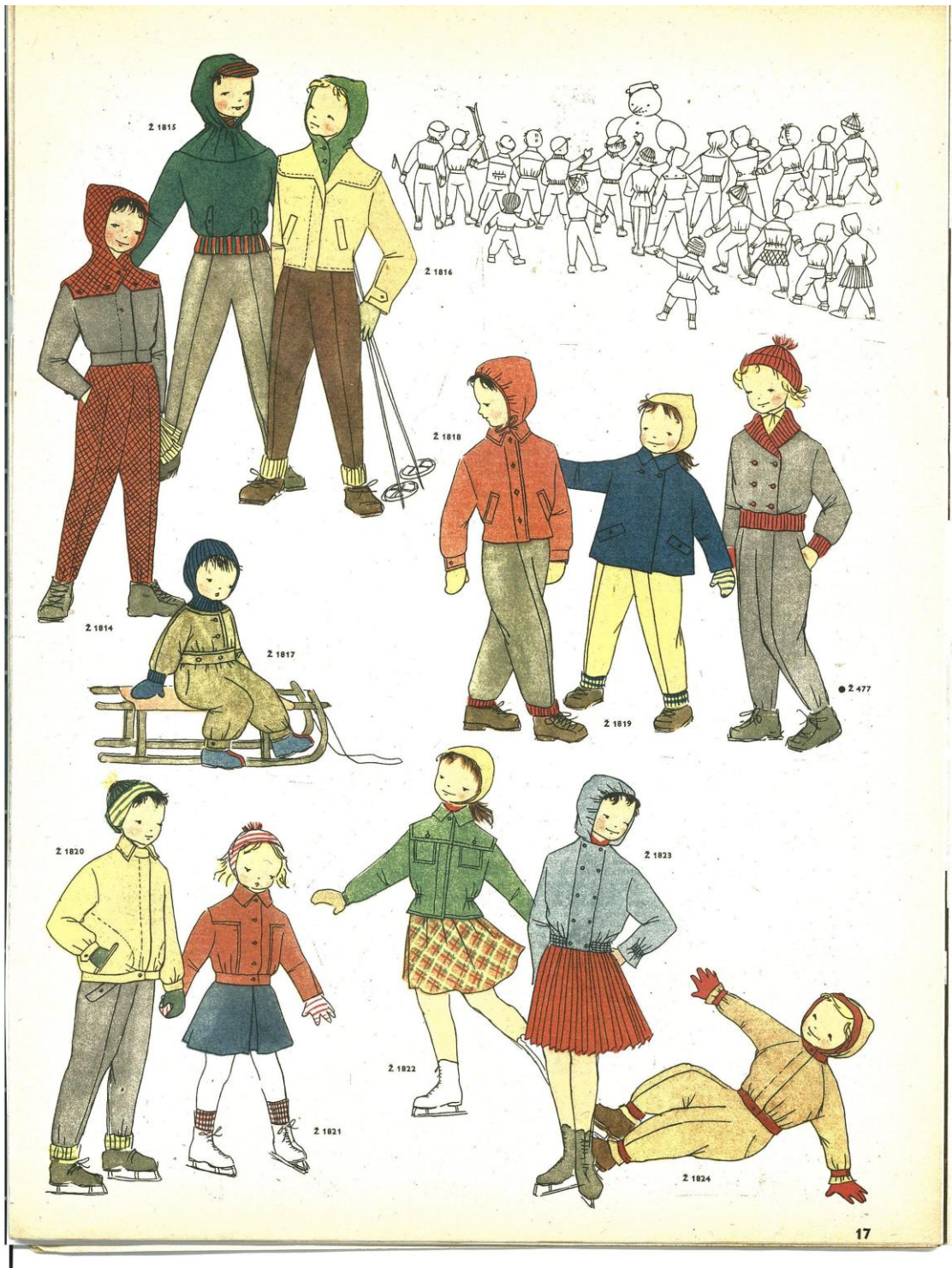
Pro naše děti jsme připravili výběr praktických modelů, vhodných pro zimní sporty. Stříhy na všechny tyto uvedené modely obdržíte ve Střihové službě Žena a móda. Střih
 ● Z 481 od 6—12 let za 25 Kčs,
 ● Z 480 od 2—12 let za 25 Kčs,
 ● Z 1813 (šponovky) od 2—12 let za 15 Kčs, ● Z 33 (bunda) od 6—12 let za 15 Kčs, ● Z 784 od 6—12 let za 25 Kčs, MT 2540 (bunda) od 6—12 let za 15 Kčs, ● Z 786 od 2—6 let za 25 Kčs, ● Z 478 od 6—12 let za 25 Kčs, Z 1814 od 6—12 let za 25 Kčs, Z 1815 (větrovka) od 6—12 let za 15 Kčs, Z 1816 (bunda) od 6—12 let za 15 Kčs, Z 1818 (bunda) od 6—12 let za 15 Kčs, Z 1819 od 2—6 let za 25 Kčs, Z 1820 (bunda) od 6—12 let za 15 Kčs, Z 1821 od 2—6 let za 25 Kčs, Z 1822 od 6—12 let za 15 Kčs, Z 1823 (bunda) od 2—12 let za 15 Kčs, Z 1824 od 2—6 let za 25 Kčs, Z 1817 od 2—6 let za 25 Kčs, ● Z 477 (celý obleček) od 2—12 let za 25 Kčs. Střih Z 1814 na 12 let, Z 1820 na 10 let, Z 1822 na 8 let, Z 1824 na 4 roky najdete na střihové příloze, kterou obdržíte ve všech prodejnách novin za obnos 5 Kčs. Stříhy označené tečkou jsou stříhy typové a obdržíte je v našich prodejnách. Ostatní pouze na objednávku.

PRODEJNY STŘIHŮ

Prodejna „Žena a móda“, Praha II., Vodňáckova ul. 38. Prodejna TEP, Praha I., Rytířská 20. Prodejna Textilní Toorby, Praha I., Příkopy 29. Střihová služba „Žena a móda“, Brno, Česká ul. 11. Střihová služba „Žena a móda“, Ostrava, Hlavní tř. 1. Střihová služba „Žena a móda“, České Budějovice, Masarykovo nám. 9. Střihová služba „Žena a móda“, Karlovy Vary, Masarykova 15. Střihová služba „Žena a móda“, Ústí nad Labem, Revoluční tř. 43.

KRESBY V. J. REINOVÉ

43. Móda 50. let

Ruční krajka – doplněk naší šatny

Šaty našich prababiček, tak jak je vidíme na dobových portrétech a ve starých módních žurnálech, byly přeplněny ozdobami. Nabránné pentle, porty, těžké hedvábné posamenterie, stuhu, výšivky a krajky měly do dávat půvabu ženě minulých tří století. Zdobivost některých historických údobí zabíhá až do fítnosti. Komplikovaná ozdoba z hedvábných šňúr bývala nevkusná, zatežovala šaty, výšivka na mužských i ženských oděvech dělala často dojem přeplněnosti, marné oko hledalo ladný, prostý motiv, na kterém by spočinulo. Krajky bylo však vždy používáno poměrně s mírou, její ulehčující výraz jaksi bránil jejímu zneužití. V uměleckém podání nahražovala často šperk. Neboť byla skutečným uměleckým dílem, k němuž návrhy kreslili velcí umělci jako Raffaeli.

Jak vlastně krajka vznikla? Bylo to snad v prastarých kulturách, kdy ženy propletaly a sestavovaly nitě, kdy uvolňovaly, rozrušovaly okraje tkanin a opět je ozdobně propletaly, aby plně a průhledně skupiny nití vytvořily ozdobně ukončení roucha. Materiálem byl jako na samotném rouchu len, konopi, vlna, stříbrná a zlatá vlákna. Vzory vyžadovaly měsíce pečlivého soustředění a trpělivosti, aby vzniklo dílo umělecké, drahocenné. Užívala je tehdejší vládnoucí třída. V 16. a 17. století byly to hlavně muži, kteří krajku nosili jako ozdobu u krku a zápěstí, na kloboucích, kapesnicích, ženy pak na všech částech oděvu.

18. století používá krajky všude, kde je to jen možno — na měsíčních rouchách, na olátních i stoných pokrývkách, na prádle, na oděvech mužských i ženských, hlavně na žabotech a řídí. Krajku objevovali hlavně panovníci, církve, slechta. V pracném, často figurálním pojetí slouží jako královské dary. Tyto kruhy měly ovšem hmotné prostředky, aby umožnily vznik tak drahocenných kusů, jako byl přehoz kardinála Rohana v ceně 100 000 livrů nebo pokrývka vévodkyně Dubarry v ceně 100 000 franků. Lid v téže době chodí oblečen v ručně tkaných pytlích, lněných a vlněných doma zhotovených halénách. Učí se výrobě krajk, ale sám jich nemůže používat. Vyrábí je často část robotnické povinnosti zdarma.

Zmátky francouzské revoluce, války a změna módy, která krajku vyloučila z mužské garderoby, přináší krajce znatelnou krizi. Stává se vyjádřením záležitosti ženské maturovati, mimo to je součástí přeprychové tabule a zařazení. 19. století však znovu navazuje na tradici. Je to drobný měšťák, který ji zase zavádí. Jeho žena se jí sama učí doma vyrábět a používá ji také z hospodyské šetrnosti, aby nejvíce opotřebované části prádla byly zpevněny. Švádelny pak tuto praktickou možnost proměňují v ozdobu. Pařížská krajka vznikla u nás v třicetileté válce, kdy Belgičanka Magdalena Grambová ji zanesla na Vamberecko a naučila pařížovat děvčata z okolí. Mladě se výrobě krajk, jež byly pak určeny k prodeji, učila v klášterech; v Praze byli to řád sv. Vozilky, pak kláštery v Olomouci, Brně a Kutné Hoře. Později se výroba krajk přenesla do Krušnohoří, do Orlických hor, na Šumavu, na Moravu, zvláště na Slovácko. Lid tu pracuje pro panstvo a jeho potřeby. Mimo robotnickou povinnost se zakládají střediska, kde se pracovnícím vyplácí mzda, ovšem nízká. Lid začíná vedle mzdové práce vyrábět krajku i pro vlastní potřebu, vkládá do ní svou tvůrčí invenci, opojuje se od historických vzorů. Vznikají ona dojemná, lidová díla, projevy pokorných duší a dovedných rukou — vzniká I i d o v á k r a j k a. Tyto krásné, prosté vzory nazývá pak laskavými jmény jako vrančkové čipky (čipka — krajka), slechtické čipky, vzory scátkové, fráčkové, na gulatý zubok, na myšáci oči, vzor kraplový, zámečkový, zvončkový, pomatený, svarbový, stebilkový, tři krejčárky atd. Na Vamberecku se zachovaly názvy starých vzorů jako dajčeběmský, fajnovač, falenský, harbový, v Hoblově na kaříčko, na žito, na dámu.

Městská žena 19. století ráda napodobuje zanikající slechtu, ráda kopíruje cizí vzory a přebírá je z francouzských žurnálů. Snaží se, byt opožděně, oblékat podle francouzského vzoru a přebírá i hojnou zdobivost, kde krajka zase hraje důležitou roli. Jak šetrně a pečlivě s nimi nakládá, dočítáme se v jakémisi tehdejším společenském katechismu Dobromily Rettigové z r. 1840, zvaném „Hospodyňka v domácnosti“. Má tu obsáhlé pojednání, jak se nitě a hedvábné krajky perou, mluví tu o blondách, pařížkových i šitých krajkách. Některé si panny a hospodyňky samy zhotovovaly, po prádle pak škrábaly a vypichovaly. Píše tam: „Když již oskrobené a usušené jsou, musejí se ještě slonovou kůstkou k tomu dlanou, vyčistit a přikrobená kvírka opět vyzdvihnout; jestli ovšem taková práce zdlouhává, ale hradí se sliností pak stonásobně.“ Vzpomíná si, jak v mladých letech vypichovala devět loket bruselských krajk třicetkrát lokte širokých, krásně liliemi protkaných a pracovala na tom celých devět dní.

V této době byly zakládány krajkařské školy a kursy a to nejprve ve Vídni, pak v Praze, Strážově a několik na Slovensku. Stědovaly všechny tentýž cíl, jako dnes Státní ústav školský, který má rovněž školy a kursy v různých krajkách, a sice rozšířit a prohloubit znalosti ve výrobě krajk. Nevkus podnikavých diletantů a nízké mzdy při výrobě vývozního zboží byly příčinou, že byl do naší krajky vnesen opravdový brak. Jinou takovou příčinou bylo to, že naši pracovníci v kulturních hřídkách věnovaly krajce nepatrnou pozornost. Různé jiné okolnosti způsobily, že výtvarníkům nebyla dána možnost, aby plnou měrou uplatnili své umění a velké technické schopnosti pracovníc a jejich dovedných

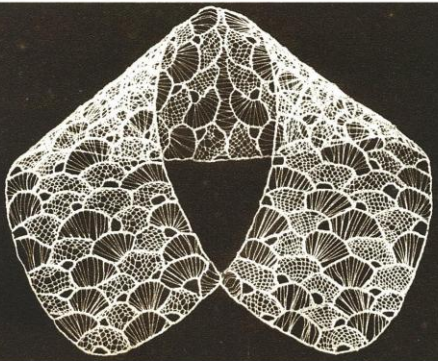

Použití ručně šité krajky na večerních líných látech pro mladou dívku. Vidíte, jak vkusně vypadá tento známý krajkový motiv z moravského kroje na plátě okrové barvy. Návrh A. Rossově, atelier TT.

rukou. Je nyní naší povinností očistit krajku od tohoto nevkusu a braku a uchováti ji v rysozí lidového podání, v nezkažených technikách. Výtvarně vymějšejí pro tuto dobrou, očistěnou krajku nové poslání, plně odpovídající dnešním požadavkům. Chceme doplňky z krajk použítí na halenky, šaty, prádlo, novým způsobem, chceme ji dát k dispozici oděvním tvorbám, tvoříme vkusné modely v modélárnách Textilní Tvorby, kde použijí vám jak krajky, tak výšivky, jak vidíte z obrázků. Límečky, manžety, sedla, vložky, háčkové květiny valaiskou technikou ožví společenské a večerní šaty, určité hodinám našeho oddechu.

Na krajku s t r o j o v o u, o které chceme pojednatí přístě, se nebudeme dívat jako na pádlek, náhražku, ale jako na jiné odvětví textilní, které musíme zcela ovládnout, výtvarně jí dát nové vzorování a odstranit poněkud obvyklé, historisující pojetí. I zde můžeme vycházet z krajkářství lidového; nesejme ovšem kopirovat, ale nově tvořit, inspirovat se výrobní technikou, která není jednoduchá. Dává však nové tvůrčí podněty a nové pole působnosti. Krajka strojová čeká také na své obrození a výtvarnici už se zapracovávají v tomto pro ně novém oboru. To však jen tak mimochodem; vrátíme se k naší krajce ruční. Z českých krajk pařížkových je typická krajka vláčková, při níž se používá měkké bavlněné nitě vláčeky. Pracuje se na Vamberecku, ale je poměrně málo užívána. Obdobná krajka proutková je z rezné nití a vyrábí se na Strážovsku. Páskové krajky, původně ze Slovenska, vyznačují se svým ryzným charakterem rezné, konopné a lněné nití a velmi dobře se uplatňují v kombinaci s domácím rezným plátnem. Šitá krajka, pevných tvarů a spolek, stínovaná, je typickou českou krajkou, v poslední době však méně používanou. Vlivem posledních historických událostí, kdy naše snahy směřovaly především k tomu, abychom vytvořili pevné celky národních podniků, v kvasu vznikající plánované výroby jsme zanedbali na čas kraiku i výšivku, které je třeba udržet na cestě, odpovídající dnešnímu životu. Nyní se k ní stáá a ochotně vracíme, nejen abychom zachovali toto kulturní dědictví příštím generacím, ale i z vosezně touhy po krásě. Krajky, ve středověku výraz luxusu feudála, aristokrata, kleru, v minulém století pak zámožné buržoazie, začla být teprve v tomto století používána širokými vrstvami. Přichází do naší doby v krásném, lidovém pojetí a je dosažitelná ženám všech oborů. Na našich obrázcích vidíte, jak používáme krajky a jak jsme jí jako doplňky i jako dárkové předměty zařadili do distribuce pro naše spotřebitele. Prodejny Tepu na Vaclavském nám. a na rohu Můstku je mají ve výkladech a rádi vám další ukázky předloží v obchodě. Střihy na blůzky a šaty dostanete v poradně Textilní Tvorby v Praze I, Na příkopě 20, vzorovna Žena a móda. S. Vondráčková

Krásná ruční krajkařská límečka šví v čistotě jeho vzoru, pro který bylo použito lidových motivů na ručně šitých krajkách. Návrh prof. Kitzbergrově, vyrobila škola uměleckých řemesel v Brně. — Krajková květiná — pávaný doplněk odpoledního obleku. Bylo použito techniky z valaiských šepček. Vyrobil atelier TT Valaiské Meziříčí.

2 2031
Model TT, letní košile z kostičkováné látky, s naklými kapsami a plastronem, který se může odpatit — touha všech mladých a moderních mužů, protože v horkých dnech nahradí sako. Volání po takové košili je tak všeobecné, že snad pro příští léto se konečně náš oděvní průmysl rozhodne ji vyrábět ve velkém množství. Připojíme jeden z neustálých hlasů našich čtenářů: „... je třeba zvýšit výrobu pánských rozhalenek a různobarevných látek. Jsou v létě mnohem výhodnějším oblekem, nežli světlé košile s vázankou a sákem. Naši muži tím ušetří svoje světlé košile a stát ušetří textil za obnovená a propocená saka. — Božena Poláčková, C. Kramlov.“

2 2032
Halena z lehké světlé lněné látky s kapsami a prošitými po stranách — další náhrada saka pro letní měsíce. Oblek vhodný pro sport, pro práci, atd. Model TT.

kům výrobu. To znamená, že se budeme snažit vytvořit prototypy, které budou vhodné pro několik velikostních čísel a také snadnější po stránce výroby a pokusíme se o použití materiálů, které budou tuzemskému trhu k dispozici a které nám zejména v létě nahradí dosavadní nepohodlný a pro léto nehygienický těžký oblek.

Jsmo si vědomi, že vývojová cesta oblečení pro muže je mnohem obtížnější nežli oblečení ženské, ale je potěšitelné, že právě nynější doba nám poskytl možnost studijně se zabývat oblečením vůbec a že ústřední Federální úřad ČTŽ vytvořilo základnou ve formě národního podniku Textilní Tvorba, na které se může začít vážným způsobem pracovat.

Při hledání nových cest v utváření obleků obracíme se na pracující v průmyslu, továrnách a jiných povoláních a podle dosavadních zkušeností víme, že se nám podaří jít vývojově rychle kupředu.

Stojíme zde před úkolem, který můžeme rozdělit na dvě části. Především se pokusíme ověřit dosavadní oblečení pozvolným způsobem, zasáhnout zlepšovacím náměty do oděvů, které se běžně vyrábějí a nosí, zejména také tím, že budeme spolupracovat při výběru materiálů, že budeme vyřazovat materiály a desiny, které novému pojetí nebudou odpovídat.

Mimo to se budeme zabývat mužskými oděvy skutečně studijně, tam máme volně pole působnosti, můžeme přinést něco úplně nového. Bude třeba odvaha našich spolupracovníků, návrhářů a krejčíků, vytvořit něco, co odpovídá našemu novému názoru, protože zlomit zvyk a navyký pohled na mužské oblečení bude možná těžší, než vlastní vytvoření oděvního prototypu.

Zabýváme se novým tečením oblečení pro léto a v tomto případě navrhuje dosavadní těžké materiály, z kterých se obtížně oblek vyrábí a navrhuje nahradit je bavlněnými a s umělou přízí manipulovanými tkaninami, které musí být upraveny tak, aby se daly práť a měly vhodný charakter pro oděvy tohoto druhu.

Textilní Tvorba se zabývá vyzorováním takovýchto vhodných materiálů, které budou těmto požadavkům vyhovovat a současně hledá pro materiály již stávající vhodné uplatnění.

Začátek naší práce tvoří průzkum přímo na pracovišti, kde si ověřujeme veškeré potřeby a přání pracujících a na takto zjištěné funkční okolnosti teprve připojujeme vhodnost materiálu, barvu a střih. Po zhotovení nových typů, ať jde o obleky pracovní nebo jiné, dáme oděvy k vyzkoušení, předložíme k posouzení komisí složené ze zájmových složek, to je Čs. svaz žen, komise pro zásobování pracujících při ÚŘO, distribuce a výrobních složek. Spolupracujeme také s Výzkumným ústavem oděvním v Prostějově a Ústavem lidské práce v Praze.

Fotom naši návrháři, ať již krejčíři nebo modeléři a střiháři, udělají návrhy, které odborná komise posoudí a teprve z takto schválených návrhů se zhotoví a dají vyzkoušet prototypy na pracoviště.

Po dosavadních našich zkušenostech můžeme říci, že dnešní zaměstnaný člověk touží po oděvu vkusném, ale nemůže svému oděvu věnovat tolik času. V tom vidíme náš velký úkol, předložit našim pracujícím prototyp již vyvážený, zbažený všech formálních a nevkusů, takže výběr oděvů nemusí činit nikomu obtíž.

Karel Postřehovský

Cestovní šňák halena s velkými kapsami, rozhalenkou a páskem, vhodná v jarních a letních měsících pro celý pracovní den, pro vycházky a výlety. Může být doplněna tričkem nebo rozhalenkou. Model TT.

A jak na to jdou v Americe?

Když si prohlédnete řet nových amerických modelů pánské módy, odpovíte si na horní otázku jedním slovem: špatně. Tak zvané novinky americké pánské módy jsou výplody fantazie bez jakéhokoli podkladu. S vývojem pánského obleku nemají nic společného. Vyhovují jediné požadavku kapitalistů „něco nového za každou cenu“, aby se odběratel donutil skupovat další a další zboží. Veškeré tyto modely, jako plážová sukne s kabátkem, domácí oblek u krku s vyšíváním, halena s rukávy, vhodnými pro cirkusového clovna, brašna přes rameno k cestovnímu obleku a tak dále, veškeré tyto modely jsou krokem zpět v jednu již usměrněnou pánské módě a snad je obleknou jen jednotliví hejskové. Tyto neodůvodněné pokusy zústanou bez vlivu na oblékání, protože se neopírají o požadavky širokých spotřebitelských mas, ani nepřiblíží k životu nejširších vrstev společnosti. Jsou jen bezmocným zmitáním kapitalistické módy, která je dobře informována o tom, co se děje v módě lidových demokracií, že se tu neúprosně jde určitou linií, která sama nabízí změny v obleku. Tyto změny však nemůže kapitalistická móda dost dobře přijmout, protože nejsou v souladu s požadavky vládnoucí vrstvy bobáků. A tak si-jej vymýšlí zbytečnosti, neodůvodněné a tlaku doby odporující nesmysly, které zaniknou beze stopy.

„Nový“ cestovní oblek (americký model).

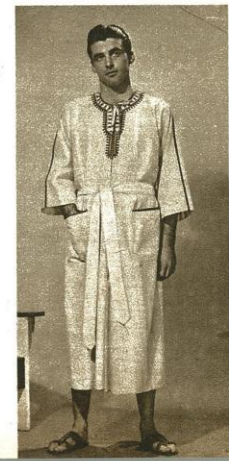
Slučivý obleček k vodě: kabátek a sukne.

Americký model nové pánské košile s bohatými rukávy.

Jiný americký model: domácí oblek s vyšívkou u krku, který „vhodně dekoruje“ mužskou šíji.

Klobouky

Všechny tyto klobouky pro mladá i starší ženy přijdou ve větším množství do prodejen TEP pro současnou zimní sezónu.

Je samozřejmé, že zvýšením životní úrovně zvyšuje se automaticky i kultura odívání. A nemůže nikdo popřít, že doplátkem dobrého a slušivého oblečení je také klobouček. Dřívější doba se dívala na dámský klobouk jako na výjimečnou záležitost a podle toho byly také klobouky dřívějšími modeláři pompězně vytvářeny. Dnes, kdy klobouček si může dopřát každá žena, je snahou, aby byl klobouk nejenom slušivý, ale také praktickým a účelným doplňkem. A tady

Jeden z mladistvých a vzháňých zimních klobouků, vyrobených naším průmyslem. Běžové pláť, ozdoba háčed kmitky. Pohled ze strany a ze předu. Obrázky v prodejnách TEP.

marážíme na problém, totiž na nošení šátek jako pokrývky hlavy. I když se šátek stal dočasně oblíbenou náhražkou klobouku, je třeba kriticky doznat, že není právě nevhodnější nosit šátek k vycházkovému oblečení, do divadla, koncertů a pod. Neboť by to znamenalo určitě ustrnutí, které by málo vhodně doplňovalo vývoj našeho oblékání. Současně i po stránce zdravotní nemůže lehký, průsvitný šáteček nahradit v zimě teplý plstěný klobouček, zvláště když naše kloboučnické vývojové oddělení vytvořilo řadu modelů ve formě čapek, které jsou nejenom slušivé, ale které zároveň kryjí týl a uši.

Je třeba také podtrhnout, že dřívější móda přímo suverénně diktovala formy kloboučků, bez ohledu na vkus a přání ženy. Dnes je móda vytvářena ve spolupráci žen a podle jejich přání. Neboť kloboučnické prodejny Tep shrnují veškeré požadavky a potřeby, načel je pletnější na výrobu. Na základě této úzké spolupráce spotřebitele s výrobou byly vytvořeny i nové modely kloboučků a čapek pro chladné zimní počasí. Jsou to malé kloboučky ve formě baretů, přiléhavé, jak se zdvihlým, tak i s klopeným okrajem. Dáje jsou to velmi líbivé a praktické kloboučky z cord sametu, které se mohou nosit nejenom jako vycházkové kloboučky, ale současně dobře a prakticky poslouží jako sportovní pokrývka a konečně jsou to čapky z plstěné látky, které více než dobře nahradí nošení šátek.

Právě tak v módě není zapomenuto ani na naše děti, kde právě u těch nejmenších je třeba přihlížet k účelnosti a zdravotním podmínkám. I tady je pro zimní období připraven dostatečný počet rozkošných čapek s bohatě vyzdobenými vzory lidové tvořivosti, které jsou jak líbivé, tak i praktické. A naši muži? Pro osvěžení trhu pánských klobouků jsou připraveny velurové klobouky pro vycházku a pro sportovní účely čepice nových tvarů z tmavé plstěné látky. Jestliže tedy přehlédneme připravené kloboučnické zboží pro zimu, vidíme, že naši modeláři, výtvarníci a pracovníci ve výrobě udělali kus dobrá a poctivě práce ku spokojenosti naší nejširší veřejnosti.

Janura

Zimní klobouček, který zakryje uši a týl hlavy. Model Textilní výroba. FOTO ROSEGNAL

teple
zdravě
pohodlně

budete obuty v zimních
kotníčkových botách

jas
NÁRODNÍ PODNIK

48. Z návštěvy 1. stupně

49. Z návštěvy 1. stupně

50. Z návštěvy 1. stupně

51. Z návštěvy 1. stupně

52. Z návštěvy 1. stupně

53. Z návštěvy 1. stupně

54. Z návštěvy 1. stupně

55. Z návštěvy 1. stupně

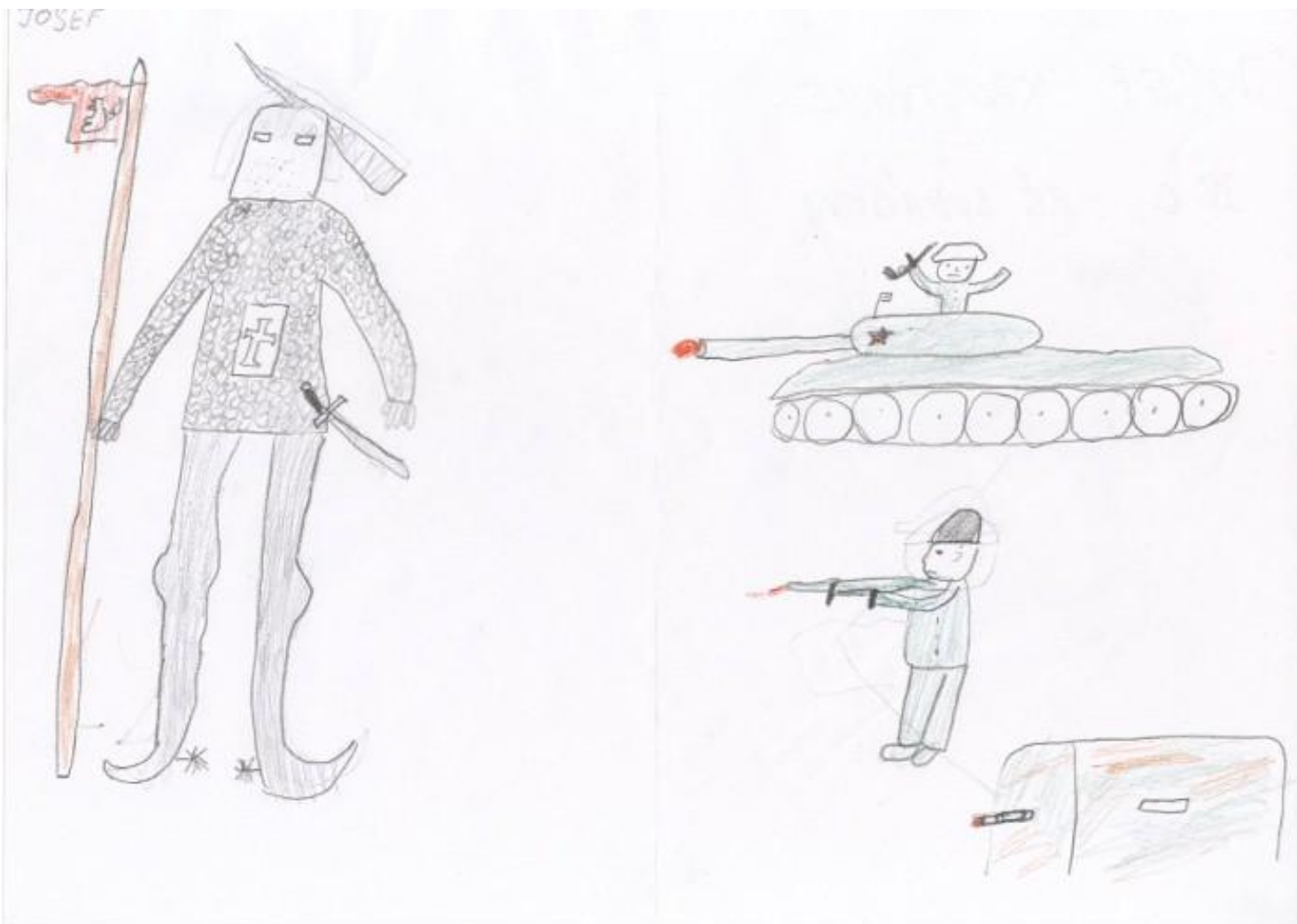
Z DÁVNÝCH DOB

SOVČASNOST

56. Z návštěvy 1. stupně

57. Z návštěvy 1. stupně

58. Z návštěvy 1. stupně

59. Z návštěvy 1. stupně

žena ze starých dob

moderní žena

60. Z návštěvy 1. stupně

61. Z návštěvy 1. stupně

62. Z návštěvy 1. stupně

Paní z dávných dob

Paní

63. Z návštěvy 1. stupně

Žena Starodávná   Žena Moderní

64. Z návštěvy 1. stupně

65. Z návštěvy 1. stupně

ŽENA Z DAVNÝCH DOB

MODERNÍ ŽENA

66. Z návštěvy 1. stupně

67. Z návštěvy 1. stupně

Z DÁVNÝCH DOB

ELIŠKA

SOUČASNOST

68. Z návštěvy 1. stupně

69. Z návštěvy 1. stupně

70. Z návštěvy 1. stupně

Seznam literatury

- BAUDOT, F. *Móda století*. Praha: 2001. ISBN 80-7202-943-6.
- FROLÍK, J. *Chrudim v pravěku a středověku: obrazy každodenního života*. Chrudim: 1998. ISBN 80-902531-0-5.
- HLAVÁČKOVÁ, K. *Česká móda 1940 – 1970*. Praha: 2000. ISBN 80-7033-017-1.
- CHARVÁT, P. *Průvodce všedním životem ve starověku*. Praha: 2002. ISBN 80-86490-23-8-
- KUTÍLKOVÁ, D. *Vojenské odívání : od třicetileté války do počátku 20. století*. Praha: 2008. ISBN 978-80-7106-934-8.
- KYBALOVÁ, L. *Baroko a rokoko*. Praha: 1997. ISBN 80-7106-144-1.
- KYBALOVÁ, L. *Doba turnýry a secese*. Praha: 2006. ISBN 80-7106-148-4.
- KYBALOVÁ, L. *Od empiru k druhému rokoku*. Praha: 2006. ISBN 80-7106-147-6.
- KYBALOVÁ, L. *Od „zlatých dvacátých“ po Diora*. Praha: 2009. ISBN 80-7106-149-6.
- KYBALOVÁ, L. *Renesance (15. – 16. století)*. Praha: 1996. ISBN 80-7106-143-3.
- KYBALOVÁ, L. *Starověk*. Praha: 1998. ISBN 80-7106-145-X.
- KYBALOVÁ, L. *Středověk*. Praha: 2001. ISBN 80-7106-146-8.
- LE GOFF, J. *Kultura středověké Evropy*. Praha: 2005. ISBN. 80-7021-808-8.
- LE GOFF, J. (ed.). *Středověký člověk a jeho svět*. Praha: 2003. ISBN 80-7021-682-4.
- LENDEROVÁ, M. et al. *Z dějin české každodennosti: život v 19. století*. Praha: 2009. ISBN 978-80-246-1683-4.
- MANDELOVÁ, H. *Dějiny pravěku a starověku*. Liberec: 2001. ISBN 80-86218-57-0.
- Na úsvitu civilizace: od prehistorie do 900 př.n.l.* Praha: 2009. ISBN 978-80-7406-000-7.
- MODRÁKOVÁ, R. *Čas odložil svůj šat: móda z rukopisů 11. – 16. století*. Praha: 2008. ISBN 978-80-7050-5502.
- PETRÁŇ, J. (ed.). *Dějiny hmotné kultury 1 (1): Vymezení kulturních dějin – kultura každodenního života od pravěku do 15. století*. Praha: 1985.
- PETRÁŇ, J. (ed.). *Dějiny hmotné kultury 1 (2): Kultura každodenního života od 13. do 15. století*. Praha: 1985.

- PETRÁŇ, J. (ed.). *Dějiny hmotné kultury 2: Kultura každodenního života od 16 do 18. století*. Praha: 1995 – 1997. ISBN 80-7184-085-X.
- SEELINGOVÁ, CH. *Století módy 1900 – 1999*. Praha: 2000. ISBN 80-7209-247-2.
- SKARLANTOVÁ, J. *Od fíkového listu k džínům*. Praha: 1999. ISBN 80-7169-785-0.
- SKARLANTOVÁ, J. – VECHOVÁ, M. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: 2005. ISBN 80-7238-319-1.
- SKARLANTOVÁ, J. – VECHOVÁ, M. *Výrobky dovedných rukou*. Praha: 1977.
- SKLENÁŘ, K. et al. *Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: 2002. ISBN 80-7277-115-9.
- ŠIMŠA, M. Spodky – málo známá součást mužského oděvu českého středověku. in KŘÍŽOVÁ, A. et al. *Ornament – oděv – šperk: archaické projevy materiální kultury*. Brno: 2009, s. 107 – 121. ISBN 978-80-2104963-5.
- UCHALOVÁ, E. *Česká móda 1780 – 1870: pro salon i promenádu*. Praha: 1999. ISBN 80-7033-607-2.
- UCHALOVÁ, E. *Česká móda 1870 – 1918: od valčíku po tango*. Praha: 1997. ISBN 80-7033-463-0.
- UCHALOVÁ, E. *Česká móda 1918 – 1939: Elegance první republiky*. Praha: 1996. ISBN 80-7033-424-X.
- VONDRÁČEK, R. (ed.) *Biedermeier: umění a kultura v českých zemích 1814 – 1848*. Praha: 2008. ISBN 978-80-86990-45-3.
- WINTER, Z. *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách ve 14. a v 15. století*. Praha: 1906.

Seznam příloh

1. *Osmdesátá léta*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
2. *Pravěký člověk*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
3. *Renesance italská*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
4. *Renesance francouzská a anglická*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
5. *Druhé rokoko*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
6. *Grease*. <http://www.posters.ws/images/275081/grease.jpg>. [cit. 4.3.2011]
7. *Odívání antického řecka*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
8. *Románské oblečení*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
9. *Gotika*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
10. *Dámské oblečení baroka*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
11. *Pánské oblečení baroka*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
12. *Dámy v rokokovém*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
13. *Empírová róba*. http://www.fashion-era.com/regency_fashion.htm. [cit. 4.3.2011]
14. *Biedermeier*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
15. *Secese*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
16. *Secese*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
17. *Počátek 20. století*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]

18. *Počátek 20. století*. http://www.ksoft.cz/magazin/ruzne_dejiny_odivani.htm. [cit. 4.3.2011]
19. *Návrh Coco Chanel pro Audrey Hepburn*. <http://jephthahsdancingdaughter.wordpress.com/2010/10/15/the-feminism-of-fashion/>. [cit. 4.3.2011]
20. *Kostými Coco Chanel*. http://ona.idnes.cz/sik-jako-chanel-muzete-byt-i-za-tisicovku-rika-stylistka-pk3-/modni-trendy.aspx?c=A090709_144917_ona_moda_ves. [cit. 4.3.2011]
21. *Šaty Madelaine Vionnet*. <http://annekata.blogspot.com/2010/08/women-who-made-history-madeleine.html>. [cit. 4.3.2011]
22. *Šaty Madelaine Vionnet*. <http://annekata.blogspot.com/2010/08/women-who-made-history-madeleine.html>. [cit. 4.3.2011]
23. *Sonia Delaunay, plážové oblečení*. <http://www.thestatementblog.com/2011/02/%E2%80%9Ccolor-moves-art-and-fashion-by-sonia-delaunay%E2%80%9D/>. [cit. 4.3.2011]
24. *New look od Christiana Diora*. <http://www.mutoworld.com/Dior.htm>. [cit. 4.3.2011]
25. *Salvatore Ferragamo – módní přehlídka v roce 2010*. Story. č.35. Praha: 2010. ISSN 1211-1848.
26. *Salvatore Ferragamo – módní přehlídka v roce 2010*. Story. č.35. Praha: 2010. ISSN 1211-1848.
27. *Salvatore Ferragamo – módní přehlídka v roce 2010*. Story. č.35. Praha: 2010. ISSN 1211-1848.
28. *Salvatore Ferragamo – módní přehlídka v roce 2010*. Story. č.35. Praha: 2010. ISSN 1211-1848.
29. *Salvatore Ferragamo – módní přehlídka v roce 2010*. Story. č.35. Praha: 2010. ISSN 1211-1848.
30. *Salvatore Ferragamo – módní přehlídka v roce 2010*. Story. č.35. Praha: 2010. ISSN 1211-1848.
31. *Salvatore Ferragamo – módní přehlídka v roce 2010*. Story. č.35. Praha: 2010. ISSN 1211-1848.
32. *Salvatore Ferragamo – módní přehlídka v roce 2010*. Story. č.35. Praha: 2010. ISSN 1211-1848.

33. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
34. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
35. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
36. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
37. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
38. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
39. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
40. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
41. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
42. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
43. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
44. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
45. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
46. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
47. *Móda 50. let.* Žena a móda, roč. 11, č. 12. Praha: 1950.
48. – 70. Obrázky od dětí z 3. třídy ZŠ na Olšanském náměstí – konkrétní projekt